

KERÉKNYOMOK

TÁRSADALMI, ORIENTALISZTIKAI ÉS BUDDHOLÓGIAI FOLYÓIRAT

2022

TARTALOM

TANULMÁNYOK

- 3 Zsolnai László**
A buddhista közgazdaságtan
horizontja
- 14 Farkas Attila Márton**
A buddhizmus neuralgikus pontja
– az *anátman*
- 48 Tenigl Takács László**
Ébredés a szavakból
– a mindfulness kommunikáció
„akkor” és ma

VISSZAEMLÉKEZÉSEK

- 68 Hidas Gergely**
– Szántó Péter-Dániel
– Helmut Tauscher
Bethlenfalvy Géza (1936–2021)
- 71 Sárközi Alice**
A lélek visszahívása a mongol
hiedelemvilágban
- 81 Kelényi Béla**
Tizenöt démon,
avagy egy kutatás története

- 103 Gelle Zsóka**
A magától keletkezett fény
– narratívák a Szvajambhú *sztúpa*
kultuszában
- 116 Kuzder Rita**
A szerzetesi képzés fokozatai
Tibetben
- 132 Majer Zsuzsa**
A *Keselyűhívás* halotti
szertartásának szövegei
Mongóliából

KRITIKÁK, RECENZÍÓK

- 164 Felföldi Szabolcs**
A közép- és dél-ázsiai hunok
kutatásának legújabb eredményei
[*Hunnic Peoples in Central and
South Asia. Sources for their
Origin and History.*
Ed. Dániel Balogh. Groningen:
Barkhuis, 2020.]
- 181** Summaries in English

A Keselyűhívás halotti szertartásának szövegei Mongóliából

Jelen cikk a mongol buddhizmus gyakorlatában használt tibeti nyelvű halotti szövegek kutatásához kapcsolódik. A különböző halotti szertartási szövegek közt találjuk az egyes temetkezési módokhoz kapcsolódókat is. A holttest „kihelyezése” vagy egyes esetekben „elhagyása” Mongóliában hagyományos temetési mód volt. Utazók leírásaiban is gyakran találunk említést róla, sőt fényképeket és illusztrációkat is. Ezeket a kitevéses temetéseket is a megfelelő buddhista temetési rituálé kíséretében végzik. Egy ezekhez kapcsolódó halotti szertartási szöveg a *Keselyűhívás* (*Tasiin duudlaga*, T. *bya 'bod*).

Két ilyen, mongol terepmunkáim során gyűjtött szöveget elemzek, melyek a *Keselyűhívás étkefelajánlása* (T. *bya 'bod tshogs kyi 'khor lo bzhugs so*), illetve a *Keselyűhívás mélységes szóbeli átadása, mely Macsig labdön csö gyakorlatához tartozó kiegészítő gyakorlat* (T. *(ma gcig gi gcod kyi cha lag) bya 'bod snyan rgyud zab mo*).

A *Keselyűhívás* szövegek célja az elhunyt tudatosságának továbbvezetése egy buddhaföldre vagy tiszta földre, mely ez esetben a *ḍākinik* öt családjának, csoportjának vagy aspektusának a földje. A *ḍākinik* ezen öt csoportját hívja meg a szertartás végzője, akik az öt égtáj irányából jelennek meg különböző, a megfelelő *ḍākinī*-csoport színével egyező színű keselyűk formájában. Az elhunyt holtteste pedig mint tantrikus étkefelajánlás kerül felajánlásra számukra.

A cikkben nemcsak bemutatom ezt a két szöveget, de mai használatukról is leírást adok a 2016-os és 2017-es terepmunkák során mongol lámákkal erről a szertartásról készített interjúkból. Remélhetőleg a cikk így értékes anyagot tesz közzé erről a Mongóliában ma is gyakorolt speciális temetési módról és sajátos szertartásszövegeiről.

Kulcsszavak: tibeti buddhizmus, tantrikus buddhizmus, szertartások, halotti szertartások

Bevezetés

Jelen cikk a mongol buddhizmus gyakorlatában használt tibeti nyelvű halotti szertartási szövegek kutatásához kapcsolódik, mellyel még 2015–2018 között foglalkoztam egy hároméves poszt-doktori kutatási támogatás keretében *Tibeti halotti rítusok a mongol buddhizmus gyakorlatában: szertartásrend, szövegtypológia és szövegfeldolgozások* címmel.¹

2016 és 2017 nyarán, két kéthónapos terepmunkán is tanulmányoztam a halotti szertartásokkal kapcsolatos mongol buddhista vallási gyakorlatot és ezek során a kapcsolódó tibeti szertartásszövegek használatát, beleértve mind az elhunytakért, mind a hozzátartozók védelmében

¹ A cikk a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH – által támogatott projekt keretében jött létre (a támogató szerződés nyilvántartási száma PD 116108). A témában lásd még angolul: Majer (megjelenés előtt).

végzett² szertartásokat és felolvasásokat. Ekkor gyűjtöttem a használatban lévő szövegeket. Fő célom azoknak a publikálása volt, melyek sajátosak, kifejezetten a mongol buddhista gyakorlatra jellemzőek. A *Keselyűhívás* szövegei is ezek közé tartoznak.

Hogy ezeket a szövegeket megfelelő keretbe helyezzük, először a halál utáni teendők és szertartássorozat rövid felvázolása szükséges. Ezeket mongol nyelven a *buyanii ajil* („erénygyűjtő/érdemgyűjtő³ munka”) kifejezéssel illetjük összefoglalóan. Céljuk az elhunyt számára a lehető legjobb újrászületés elősegítése, és beletartoznak mind az elhunyt tudatosságának vezetését célzó rituálék és gyakorlatok, a temetés előkészítését szolgáló teendők és rituálék, maguk a temetési szertartások, a temetést követő rituálék és az elhunytól történő megemlékezések szertartásai. A gyakorlatban bármely mongol láma⁴ találkozhat ilyen teendőkkel és elláthatja azokat – a halál után szükséges rítusokat bármely láma vagy lámák csoportja végezheti. Speciálisan felkészült, erre szakosodott lámák, pontosabban kifejezetten erre specializálódott asztrológus lámák, akik az *Arany Edény* (*M. Altan saw, T. gser gyi sgrom bu*) című temetési asztrológiai kézikönyv használatának tudományában képzettek, határozzák meg viszont a halál utáni teendők minden egyes részletét, a recitálendő szövegeket, és a temetés minden mozzanatát, mint például annak módja, ideje és iránya. Mindez a születés és halál dátumára alapozott számítások alapján derül ki, ennek a tevékenységnek, a halotti asztrológiának neve pedig az „Arany Edény felnyitása” (*M. Altan saw neekh, T. gser gyi sgrom bu 'bye*) vagy más kifejezéssel a „jelek feltárása” (*M. Shinjee neekh*). Amennyiben a hozzátartozók ilyen halotti asztrológiai számításokat kérnek, akkor minden temetéssel összefüggő feladat, így a szertartások és maga a temetés is ez alapján lesz elvégezve. Más lámák a halotti szertartásokon, és egyáltalán a halálesetet követő teendőkben saját képességüknek, tanulmányaiknak, gyakorlatuknak és felhatalmazásaiknak megfelelően vesznek részt szükség esetén, ami azt jelenti, hogy amennyiben erre kérik őket, a saját hagyományvonaluknak, kolostoruknak, tanulmányaiknak megfelelő szertartásokat, felolvasásokat és gyakorlatokat végeznek. Ez természetesen a kapcsolódó szertartások sokszínűségéhez vezet.

Haláleset után a lámák kettős szerepet töltenek be. Egyrészt, az elhunytat segítik, annak tudatosságát vezetik keresztül azokon a nehézségeken, melyekkel a köztes létben kerül szembe. Ez történhet akár ezt célzó gyakorlatokkal vagy szertartásokkal, akár szövegek recitálásán keresztül, vezetve őt a köztes létben, tisztító szertartásokkal megtisztítva negatív *karmáját*, valamint felolvasásokkal és érdemek gyűjtésével. Így biztosítanak jobb születést, kedvezőbb eljövendő életet számára. A haláleset után az elhunyt további jó útjáért, születéséért végzett tevékenységek összefoglaló neve mongolul *khoidiin buyan*, azaz „érdemek [gyűjtése és felajánlása az elhunyt] jövőjéért.” Mindez, a buddhista *bardo*-tanítások nézőpontjából, az elhunyt tudatosságával történő munka, melyről azt tartják, hogy képes hallani és követni a tanításokat egyféle, bár homályos és zavaros tisztánlátással rendelkezve. Akinek a *karmája* még megtisztítható, ebben az időszakban a fenti módszerekkel lehet hatni következő újrászületésének formájára és minőségére. Másrészt viszont ugyanúgy a lámák

2 Ez utóbbi témában lásd Majer 2018b.

3 *M. buyanii ajil*. A mongolban a *buyan* szó a fordítása mind a tibeti *bsod nams*, *S. punya*, „érdem”, mind a tibeti *dge ba*, „erény, erényes tett” szónak. A *buyanii ajil* kifejezés a temetéssel kapcsolatos teendőket jelenti összefoglalóan, szó szerinti fordítása pedig „az érdemtel/erényes tettek [gyűjtésének] munkája”, mely arra utal, hogy ezen teendők, szertartások célja az elhunyt nevében, vagyis számára további érdemeket, erényteli cselekedeteket gyűjteni, így segítve jobb újrászületését.

4 A mongol nyelvben, eltérően a tibetitől, a láma (*M. lam, T. bla ma*) szó a szerzetesi közösségeknek a noviciustól kezdve bármely tagjára vonatkozó általános elnevezés, kb. „szerzetes”.

feladata a hozzátartozók védelmének biztosítása is – ez megint másféle rítusokat és szövegtípusok használatát jelenti, bár a feladatoknak e két területe szorosan kapcsolatos egymással.

A szertartások és felolvasások fő célja tehát az elhunyt tudatosságának vezetése a köztes létben, hogy azon minél kevesebb nehézséggel jusson át, minél gyorsabb és jobb újrászületésének vagy akár a létfogatagból (T. *‘khor ba*, S. *samsāra*) való megszabadulásának segítése, újrászületésének irányítása valamely buddha-földre, annak segítése, hogy az élöktől és az épp elhagyott életének anyagi javaitól könnyen elváljon, az elhunyt lelkének vagy buddhista terminológiával tudatosságának megakadályozása abban, hogy újabb születést nem lelve lakhelyén kísérteni maradjon szellemmé (M. *chötgör*) vagy gonosz lélekké (M. *süns*) válva, a további halálesetek megakadályozása azzal, hogy gátolják például kiengesztelésre szolgáló rítusok elvégzésével az eredetileg a halálesetet okozó gonosz szellemeket az elhunyt rokonai és szerettei körében a további, akár betegséget vagy újabb halálesetet előidéző károkozásban, stb. Az egészség helyreállítását és a betegség, halál elhárítását célzó rituálék közül némelyiket a halálesetet követően is használják.⁵ Különböző rövid imákat szintén recitálnak az elhunytak szentelve, köztük olyanokat is, melyek kifejezetten a jobb születés elősegítésére írt kívánságimák. Vannak továbbá azok a szövegek, szertartások, melyeket haláleset nyomán nem az elhunyt, hanem a hozzátartozói védelmére recitálnak vagy végeznek el, hogy megvédjék őket a halála nyomán keletkezett veszélyektől. A halálesetet követő szertartások jelen cikkbe csak az itt elemzett szövegek szélesebb hátterének megadása erejéig férnek bele. További részletek és a kapcsolódó szövegtípusok átfogó listája, bővebb szakirodalmi ajánlások a tibeti és mongol buddhista halotti szertartásokról, valamint a kutatástörténeti háttér egy korábbi cikkemben olvashatók, mely a mai mongol buddhizmus gyakorlatában használt halotti szövegek típusaival foglalkozik.⁶

A sokféle halotti szertartási szöveg között találjuk a különböző temetési módokhoz kapcsolódó szertartási szövegeket. Ezek a temetési módok (M. *orshuulga*) a következők: a földbe történő temetés (M. *orshuulakh*, *bulshlan orshuulakh*, *dald tawikh*, „elrejtve elhelyez”), a hamvasztás (M. *khailj chandarlakh*, *galt örgökh*, „tűzbe felajánl”, *galt chandarlakh*), a holttest kihelyezése (M. *il tawikh*, „nyílt (helyre) elhelyez”, *khödöölüülekh*, „vidékre/a pusztába kitesz”, vagy néha a *salkhind tawikh*, „szélbe kihelyez” kifejezéssel is) és annak keselyűhívás (M. *tasiin duudlaga*) által keselyűkkel történő megetetése vagy egyszerűen „elhagyása” (M. *khün geekh*, „embert elhagy”, *kheer geegdüülen orshuulakh*, „a pusztán elhagyva temet”), mely főleg kisgyermekes esetében volt szokás, az igen ritka vízbe temetés, valamint a mumifikáció (M. *khataan chandarlakh*, *khataakh*), mely utóbbit kizárólag magasrangú, nagy tiszteletben álló lámák esetében végeznek.

A holttest kihelyezése vagy egyszerűen „elvesztése” Mongóliában hagyományos temetési mód volt, melyet utazók is gyakran leírtak vagy éppen fényképeken is megörökítettek, mivel rendkívülinek találták az ily módon például a pusztában magukra hagyott holttestek látványát és magát

5 Például az orvosbuddha vagy gyógyító buddha szertartás, M. *Manal*, T. *smān bla*; vagy a tantrikus M. *Lüjün*, T. *lus sbyin* „a test felajánlása” szertartás, Mongóliában kolostori közegben főleg a *nyingma* szentélyekben. Jelen cikkben többnyire a mongol kifejezéseket, vagy amennyiben a tibeti eredetű szót használják a mongolok, akkor a mongolos (torzított) ejtésű tibeti szakszavakat követi az annak megfelelő írott tibeti alak Wylie-átírással. Mivel a cikk a mongóliai vallásgyakorlatról szól, nem tartom szükségesnek a mongolos torzított tibeti ejtés mellett a tibeti kiejtést is feltüntetni – azt csak egy-két esetben, például személyneveknél vagy a tibeti irányzatok ilyen formában széleskörűen ismert neveinél használom. Ezekben az esetekben a tibeti ejtett alakot egyszerűsített magyaros formában tüntettem fel, ahol Kuzder Ritának a megjelenés előtt álló cikkében ismertetett rendszertől csupán a w helyett v használatában térek el.

6 Majer 2018a.

a hagyományt is. Ezek a fényképek a holttesteket sokszor kutyákkal és keselyűkkel körülvéve mutatják. Itt fontos megemlíteni, hogy a hiedelem szerint minél gyorsabban elbomlik a test maradék nélkül, vagy például minél gyorsabban elfogyasztják azt a keselyűk és kutyák, annál gyorsabban találja meg újabb születését az elhunyt. Emiatt például Tibetben az égbe temetések a mongoltól eltérő módon történnek, ahol a kihelyezéskor erre specializálódott személyek a holttestet fel is darabolják és a csontokat is megőrlik, mindezt azért, hogy azt a keselyűk még gyorsabban és könnyebben elfogyaszthassák. A *Keselyűhívás* szertartása is ezt a célt szolgálja. A keselyűket emiatt az „erényes/érdemtel” (*buyantai*) jelzővel illetik Mongóliában, hangsúlyozva, hogy nem ragadozó madarak, mert maguk nem ölnek, csupán elfogyasztják a holttesteket, és ezáltal az elhunyt gyorsabb újraszületését is elősegítik. Azaz tevékenységük erényes, érdemtel.

A *Keselyűhívás* (*Tasiin duudlaga*, T. *bya 'bod*) a halotti szövegek azon típusához tartozik, melyek célja az elhunyt tudatosságának továbbvezetése egy buddhaföldre vagy tiszta földre, mely ez esetben a *ḍākinik'* öt családjának, csoportjának vagy aspektusának⁸ a földje. Az öt csoport a következő: *vajra*-család *ḍākinik* (T. *rdo rje rigs kyi mkha' 'gro*, M. *dorjkhanda*); *ratna*- vagy drágakő-család *ḍākinik* (T. *rin chen rigs kyi mkha' 'gro*, M. *rinchen khanda*); *padma*- vagy lótosz-család *ḍākinik* (T. *padma'i rigs kyi mkha' 'gro*, M. *badamkhanda*); *karma*-család *ḍākinik* (T. *las kyi rigs kyi mkha' 'gro*, M. *garamkhanda*); és buddha-család *ḍākinik* (T. *sangs rgyas rigs kyi mka' 'gro*, M. *sanjkhanda*). A *ḍākinik* ezen öt csoportját hívja meg (T. *'bod*, M. *duudakh*) a szertartás végzője, akik az öt égtáj⁹ irányából jelennek meg a megfelelő *ḍākinī*-csoport színével egyező színű keselyűk formájában. Az elhunyt holtteste (M. *sharil*, „ereklye”, tiszteleti szó a holttestre, vagy M. *tsogts/beye tsogts*, T. *phung po*, „halom, alkotóelem, az alkotóelemekből álló (holt)test”, S. *skandha*, „halom, alkotórész, elem,” az elemekből álló holttest) pedig mint tantrikus étékfelajánlás (M. *tsog*, tibeti ejtett alak *cog*, T. *tshogs 'khor / tshogs kyi 'khor lo*, S. *gaṇacakra*, megszentelt étékfelajánlás) kerül felajánlásra számukra.

Mivel ez egy tantrikus szertartás, csak az erre felhatalmazással rendelkező láma végezheti. Az, hogy a szertartást végző láma emellett milyen más halotti rituálékot végez, milyen más szövegeket recitál, mindig annak függvénye, hogy mely szertartások végzésére van felhatalmazása, mely buddhaformák gyakorlatait végzi, stb. Általában a *Keselyűhívás*nak ezen szertartását a *csö* (T. *gcod*, M. *zod*,¹⁰ „(az egóhoz történő ragaszkodás) elvágása”) gyakorlatában képzett lámák mutatják be és azzal együttesen végzik.

7 A *vajrayāna* istenvilágához tartozó *ḍākinik* (T. *mkha' 'gro (ma)*) legtöbbször haragvó kinézetűek, női, az égen táncoló vagy lépő, lebegő formában ábrázolva. A tibeti kifejezés is ezt a térben mozgó alakot jelenti, szó szerint: „égen járó”, ahol a kifejezésben az ég jelent végtelen teret is, az üresség határtalan kiterjedését. Az így ábrázolt *ḍākinik* a spirituális energia és bölcsesség megszabadulást jelképező és azt segítő megnyilvánulásai. A gyakorlók segítői és vezetői a belső spirituális gyakorlatban. Bölcsesség-*ḍākinik*nek is nevezik őket. A *vajrayāna* menedékformulájában is szerepelnek, a belső szinten védelmezőként (*ḍākinī* vagy *dharmapāla*, T. *chos skyong*) a *guru* és a *jidam* mellett állnak (a külső szint a Buddha, Dharma és Sangha (T. *sangs rgyas, chos, dge 'dun*) hármassága, és létezik továbbá a három menedék titkos és végső értelmezése is). Ugyanez a kifejezés egyébként használatos spirituális megvalósításokkal rendelkező, gyakorló világi nőkre is, akiket szintén a megvilágosodást segítőinek tekintenek. A szövegben természetesen nem utóbbi értelemben, hanem mint megvilágosodást segítő, energiát és bölcsességet jelképező női istenségek szerepelnek, akik ez esetben a halál utáni megfelelő, saját buddhaföldjükre történő továbblépés segítői.

8 T. *mkha' 'gro rigs lnga*, M. *khand ringaa* vagy *tawan khand(maa)*, „öt *ḍākinī*-család”, vagy T. *mkha' 'gro sde lnga*, M. *khand dina*, „öt *ḍākinī*-csoport.”

9 A négy főégtáj és a közép.

10 A cikkben ennél a kifejezésnél kivételesen mindenütt a tibeties ejtésű alakot használom, ismertsége miatt, és mivel az a mongolos *zod* ejtésben kevésbé felismerhető.

A kitevéses temetések és a *Keselyűhívás* részletei a mai gyakorlatban az interjúk alapján

Kutatásaimban mindig is az érdekelt, hogy olyan szövegeket keressek és dolgozzak fel, melyek a mongóliai vallásgyakorlatban ma is használatosak. Az általam fordított szövegeket tehát nem könyvtárakból, vagy a ma már bárhol könnyen elérhető online gyűjteményekből választom ki,¹¹ hanem terepmunka során, a mai élő használatból veszem. Ezek tehát egyrészt tükrözik a mongol buddhizmus sajátos, a tibetitől egyes részleteiben eltérő és speciális vallásgyakorlatát, másrészt kifejezetten az élő vallásgyakorlatot is visszaadják. Így gyűjtéseim során egyrészt a napjainkban az egyes szertartásokat és gyakorlatokat végző lámáktól gyűjtöttem szövegeket, másrészt ezzel párhuzamosan interjúkat készítettem velük ezek pontos használatáról, illetve, ha lehetőség és alkalom volt rá, segítségükkel olvastam a szövegeket vagy magyarázatokat kértem hozzájuk.¹²

Úgy tartják, hogy ha a holttestet állatok fogyasztják el, akkor a tetem révén, pontosabban annak felajánlása által is érdemeket lehet gyűjteni (*buyan khiij baigaa*) az elhunyt jobb újraszületése érdekében. Egyrészt, az éhező állatok így élelemhez jutnak, másrészt, a szertartás elvégzésével a Tanban hiányt szenvedő (*nomoor khoosorsón*) állatok a szertartás által a Tan adományában (*nomiin öglög*) is részesülnek.¹³ A holttestet mint az öt elemből álló halmaz, vagyis a holttest étkefelajánlását (*tawan tsogetsün tsoq*)¹⁴ az öt keselyű elfogyasztja, majd attól elválasztva az elhunyt tudatosságát továbbvezeti a *dākinik* földjére.¹⁵ Ugyanúgy, ahogy a *Lüjjin* (T. *lus sbyin*), azaz a csö (mongolos ejtéssel *zod*, T. *gcod*) gyakorlásánál a gyakorló saját testét ajánlja fel a lények táplálására, ugyanúgy a halál után az elhunyt holttestét saját testi valójában is odadobják az állatoknak, így táplálják őket általa, a szertartás szintjén pedig rituális étkefelajánlás formájában teszik ezt, így gyűjtve ezáltal is érdemeket (*buyan khiikh*). A szertartás lényegi része, a tudatosság továbbvezetése pedig eközben történik meg. A keselyűk Mongóliában nagy tiszteletben állnak, hiszen nem ragadozómadarak, más élőlényt nem vadásznak, nem ölnek le, a természetet viszont megtisztítják az elpusztult állatok tetemeitől. A buddhista szemlélet szerint „erényes madárnak” (*buyantai shuwuu*) tartják, hisz az elhunyt holttestének elfogyasztásával segítik annak mihamarabbi újraszületését, sőt emiatt a „buddhák madara” (*burkhanii shuwuu*) névvel is illetik.¹⁶

11 Szövegpárhuzamokat viszont a kritikai feldolgozásokhoz ezekből is keresek hozzájuk.

12 A 2016 és 2017 nyarán végzett terepmunka során jelen cikk témájában azaz a kitevéses temetésekről és a kapcsolódó *Keselyűhívás* szertartásról főleg a következő mongol lámák adtak részemre információt: Maa lam Erdenebat (A. Erdenebat) láma, az Ulánbátor-közel két krematóriummal és temetkezőhellyel egyben működő kolostor temetkezési szertartásainak kialakítója; B. Soronzonbold láma, a Gandan főkolostor Buddhista Egyetemének tanára; S. Enkhbold, a Dashchoilin *gelug* kolostor halotti asztrológiát is végző asztrológus lámája; P. Enkhtüwshin, a Bayankhoshuu-beli, Jagarmolom nevét viselő Namdoldechenlin khiid *nyingma* kolostor *unzad* (T. *dbu mdzad*, előénekes) lámája; Khulnaa Batsükh, (a Gowiin noxon khutagt Danzanrawjaa nevét viselő) Ürjinshaddüwlin *nyingma*-rendbeli kolostor könyvtáros lámája; Batmönkhiin Pürewsüren, a Dechinchoinkhorlin khiid *nyingma* kolostor *golch* (a középső padsorokban ülő, központi szerepű szerzetesek rangja) lámája; Altangereliin Tömörbat, az Ömnögöw megye székhelyén, Dalandzadgad-ban lévő, *gelug* rendhez tartozó Maan' khiid kolostor *lowon* (T. *slob dpon*, tanítómaster) lámája.

13 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

14 A kifejezésben a M. *tsoqts*, T. *phung po*, „halom, elemek, az ezekből álló (holt)test” jelentésű, a M. *tsoq* pedig a T. *tshogs* étkefelajánlás megfelelője.

15 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

16 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

Ami a kitevéses temetések mai előfordulását illeti, a három egykor leginkább elterjedt temetési mód – kitevés, földbe temetés és a holttest elégetése – közül ma már a fővárosban az utóbbi kettő a gyakoribb,¹⁷ de vidéken még szinte ugyanannyi temetést végeznek ezen a módon is, minden járásban vannak ilyen helyszínek (*il tawikh gazar*).¹⁸ Volt olyan vidéki láma, aki beszámolt arról, hogy az ő megyéjükben is, ahogy szokásos, a járásokban minden irányban van temetőhely a hagyományos földbe temetésekhez, és ugyanígy gyakori a kihelyezéssel történő temetés, ezekhez azonban nincs kijelölt vagy szokásos helyszín (*il tawikh gazar*), hanem mindig külön-külön választanak helyet.¹⁹ Tehát a kihelyezéssel történő temetések helyszíne mindig más és más, egyéni helyszín, így az *il tawikh gazar*, „kitevéses temetési hely” kifejezés sem konkrét ilyen temetőhelyekre utal, ellentétben az *orshuulagin gazar*, „földbe temetések temetőhelye”, kifejezéssel, ami a földbe temetések konkrét temetőhelyeit jelenti.

Kitevéses szertartás a fővárosi temetések esetében is lehetséges, csak olyan helyet kell kiválasztani, ami elég messze esik a városhatártól.²⁰ Nincsenek ilyen állandó kitevéses temetőhelyek: ha a fővárosban egy elhunytat így temetnének, elég messzire kell temetni, száz kilométerre akár.²¹ A fővárosban még a nagyobb szabad területeken, mint jurtanegyedek közti hegygerincek, hegytetők is tilos így temetni higiéniai és közegészségügyi szabályok miatt,²² de messzebb szoktak vinni a fővárosból is kitenni elhunytakat, de csak igen messze, és mindig más-más helyre.²³ Az egyik fővárosi kolostor egy rangos lámája, akitől az egyik szöveget is kaptam, beszámolt arról is, hogy az ő kolostorához tartozó lámák mely helyeket szokták használni ilyen kitevéses temetésekhez. Két helyet említett, ahol ő maga már végzett ilyen temetéseket, ahová a kolostorukból más lámák is temetnek ilyen módon, és említett egy harmadikat is. Az egyik Ulánbátortól 50 kilométerre fekszik északnyugatra, Bayantsogt járásban, egy Altan uul („Aranyhegy”) nevű helyen. A másik a fővárostól kb. 50 kilométerre található délre, a Tawan tolgoi nevű katonai bázistól egy kilométerre délre, az Ochir tolgoi („Gyémánt hegycsúcs”) nevű helyen. A harmadik hely, ahová ő maga még nem temetett, de szintén használják, Ulánbátortól 80-90 kilométerre van nyugatra, a nyugati megyékbe vezető út mentén, még szintén a központi Töv megyében, és Atar vagy Atariin sang a hely neve.²⁴

A kitevés iránya persze, hogy az adott településtől, járásközponttól, vagy éppen a fővárostól milyen irányba elindulva kell nyugvóhelyre helyezni az elhunytat, mint minden más temetési módnál, az *Altan saw*, vagyis *Arany Edény* (T. *gser gyi sgrom bu*) temetési asztrológiai kézikönyv számításain alapul, és persze ugyanaz mondja ki, hogy egy elhunyt esetében egyáltalán ez a temetési mód-e a megfelelő.²⁵ A holttestet tehát ehhez a temetéstípushoz a szabályok miatt a fővárosból elég messzire kell vinni, de nincsenek konkrét kitevéses temetőhelyek, ahová ki kell tenni, viszont fontos, hogy megfelelőek, jók legyenek a hely jelei (*sain shinj*), ezt megvizsgálják.²⁶

17 B. Soronzonbold láma, Gandan kolostor. A különféle temetkezési módokról és a főváros környéki két krematóriummal és buddhista szentéllyel is rendelkező temetőhely temetési szertartásairól lásd Majner 2018c.

18 Kh. Batsükh láma, Ürjin shaddüwlin kolostor.

19 A. Tömörbat láma, Maan' khiid, Dalandzadgad.

20 B. Pürewsüren láma, Dechinchoinkhorlin kolostor.

21 Kh. Batsükh láma, Ürjin shaddüwlin kolostor.

22 A földbe temetéseknek vannak persze temetői a fővárosban belül.

23 B. Soronzonbold láma, Gandan kolostor.

24 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

25 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

26 Maa Lam Erdenebat.

Persze van, aki arról számol be, hogy az ilyen helyek olyanok, ahová „jönnek a keselyűk, ilyen régi „hívásos” (*duudlagatai*, a *Keselyűhívás* szertartására utal) helyek”,²⁷ azaz mintha lennének olyan helyszínek, területek, melyek egy környéken hagyományosan erre szolgálnak. Utazók fényképein vagy archívumi gyűjteményekben pedig gyakran látunk olyan kitevéses helyszíneket, ahol többsével, néha szinte halomban állnak a kihelyezett holttestek. Többségében azonban nincsenek állandó temetőhelyek a kihelyezéssel szembe fordított temetésekhez (*il tawikh gazar*), hanem ha így temetnének, akkor megvizsgálják a kinézett helyszínt, megfélelőek-e a jelei (*shinj*, „jel”). Ez „a hely jeleinek megvizsgálásával történő kiválasztás”, (*gazar ornig shinij songokh*). Megvizsgálják azt is például, hogy vannak-e madarak, keselyűk, állatok, akik majd elfogyasztják a holttestet (*tsogtsoor kho-lokh amitan*), és ehhez hasonló jeleket keresnek.²⁸

Mint láthattuk, a kitevés helye lehet egy-egy kolostor lámái által a különböző irányokban kiválasztott nagyobb terület része, de sokszor egymástól teljesen függetlenül történnek ezek a temetések, külön-külön választott helyszínnel. Amikor kiválasztották a megfelelő helyszínt, kihelyezéssel szembe fordított temetésnél ezután először „elkérlik” a helyet egy engesztelő szertartással a helyszellemektől (*gazar usiig aragday guij awna*, röviden: *gazar awakh*).²⁹ A temetési helyszínre kimegy egy láma és elvégzi ezt a szertartást, majd egy azutáni napon, a temetés napján (*orshuulakh ödör*) helyezik ki a holttestet a *Keselyűhívás* szertartással.³⁰ Az előkészületekhez a hely „elkérése” mellett hozzátartozik még a *Keselyűhívás* mantra sokszori recitálása.³¹ A *Keselyűhívás* előtt a hozzá tartozó mantrát tízezerszer recitálják felkészülésül, általában még a kihelyezést megelőző napon. Van, aki nem előző nap, hanem aznap recitálja csak a mantrát.³² Különböző nemes anyagokat (*zai*, T. *rdzas*), a három fehér és három édes nevű anyagot (mongol ejtéssel *garsüm ngarsüm*, T. *dkar gsum mngar gsum*, túró, tej, vaj valamint cukor, melasz és méz) a mantra tízezerszeres recitációja, a felkészülés közben előkészítének, papírba csomagolva letesznek.³³ Tantrikus szertartásról lévén szó, a szertartást csak olyan láma végezheti, aki a szöveghez és gyakorlathoz megkapta a felhatalmazást (*wang*, T. *dbang*) és a kapcsolódó elvonulásokon,³⁴ meditációs üléseken³⁵ részt vett.³⁶

Az előkészületek után másnap, a temetés napján reggel a holttestet (*sharil* vagy *tsogts*) oda szállítják, elhelyezik. Abban a kérdésben, hogy kitevéses temetés esetén a holttestet hogy fektetik, hogy helyezik el (*zasakh*), is különböző válaszokat kaptam. Van olyan szokás, hogy a holttestet bal oldalára fektetik, bal kezét feje alá helyezik, egyik lábát nyújtva, másikat hajlítva rendezik el egy stabil helyzetben.³⁷ Más beszámoló, vagy más szokás szerint kihelyezéssel szembe fordított temetés esetében nem rendezik el a testet semmilyen speciális, általánosan használt helyzetbe (*zasakhgüi*).³⁸

27 *Gazar bol odoo engeed tiim tas irdeg khuchiin tiim duudlagatai tiim gazar baina*. P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

28 Kh. Batsükh láma, Ürjin shaddüwlin kolostor.

29 Kh. Batsükh láma, Ürjin shaddüwlin kolostor.

30 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

31 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

32 Maa Lam Erdenebat.

33 Maa Lam Erdenebat.

34 *Jarz*, T. *brgya rtsa (brgyad)*, „száz”, „száznyolc”, vagy *chu mig brgya rtsa*, „100 forrás”, 108 napos elvonulás.

35 *Nyamba/nyamb*, *nyamba büteel*, T. *bsnyen pa*, hosszú *sādhana* gyakorlás egyetlen buddhaforma, *jidam*, T. *yi dam* rendszerére koncentrálna, mantrájának sokszori recitálása, sokszoros tűzáldozattal.

36 *Ene nomiig unshaad yeröösöö zaawal jarts*, *nyamba khiisen lam baikh yostoi*, *nyamb büteelii khiisen lam baikh yostoi*. P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

37 S. Enkhbold láma, Dashchoilin kolostor.

38 Maa Lam Erdenebat.

A holttest kihelyezése után a szertartás megkezdéséhez tüzet gyújtanak, többnyire a tűzrakáshoz tüzelő híján gyakran használt szárított tehéntrágya (*argal*) felhasználásával, hogy szép füst keletkezzen, és ezeket a fenti nemes anyagokat benne elégetik.³⁹ A szertartáshoz használt kellékeket, eszközöket természetesen a szöveg is említi, az utasításokat tartalmazó részben. Alapvetően a *damaru* (M. *damar*) koponyadob és a *ganlin* (T. *rkang gling*), emberi combcsontból készült kürt (a szövegben T. *mi rkang*, „emberi kürt”) szükséges. Ez utóbbit gyakran emlegetik mongolul a *tašiin ganlin* („*Keselyűhíváshoz* használt emberi combcsontból készült kürt”) néven is.

Az itt fordított szövegekben is szerepel egy-egy keselyűábrázolás. A *Keselyűhívás* során is sokszor használnak ilyen keselyűt ábrázoló képeket. Ezekon különféle módon van ábrázolva a keselyű: ahogy éppen leszáll, ahogy repül, vagy ahogy ül. Ezek az őket ábrázoló képek is a keselyűk hívásának eszközei.⁴⁰ Általában az öt *ḍākinī*-nek megfelelően öt ilyen képet használnak, melyeket a szövegnek megfelelően az öt irányban helyeznek el. Ez a négy fő égtájat és ötödikként a közepet, azaz az elhunyt holttestét jelenti. A képeket fára vagy farúdra felszúrják és azokat a földre tűzik a megfelelő helyeken,⁴¹ vagy a holttesttől négy irányba és közepén (de nem a holttestre) a földre helyezik.⁴² Nem mindenki használja azonban a madarakat ábrázoló képeket, legalábbis az általam kérdezett, ezt a szertartást végző lámák között akadt ilyen is.⁴³ Egy másik, fővárosi *nyingma* (T. *rnying ma*) kolostor rangos lámája, akitől az egyik szövegváltozatot kaptam, azt mondta, hogy szerinte a keselyűk képének használata is a *gelug* (T. *dge lugs*) rend hagyománya, ahol szintén végzik ezt a szertartást szükség esetén.⁴⁴

A szertartást a földön már elhelyezett holttest (*tsogts*) északi oldalán, a feje fölött ülve végzik el. Régebben az volt a szokás, hogy a szövegnek és az adott *ḍākinī*-családnak megfelelő égtájban helyezkedtek el az adott versszak recitálásakor és a kapcsolódó meditációs rész elvégzésekor. Tehát amikor a keletről megjelenő *ḍākinī* része kerül sorra, azt a holttest keleti oldalán állva vagy ülve recitálták, a délről megjelenőnél a déli oldalra mentek, és így tovább a nyugat és az észak esetében is. Amikor pedig végül a középső irányra vonatkozó rész jött, akkor ráültek a holttestre és úgy recitálták. Ez volt régen a szokás, a szertartás menete, de ma már nem így végzik.⁴⁵

A *Keselyűhívás* felolvasása és a szertartás elvégzése után egyéb szövegeket, főleg különféle yerööl (T. *smon lam*, S. *prañidhāna*, kívánságima) szövegeket olvasnak még fel, mint például ezek hatos csoportja, a *Hat kívánságima* (*zurgaana yerööl*, T. *smon lam drug*) címen ismert hat szöveg, azaz például a *Sanjid molom* vagy *Yeröölün khan* (T. (*phags pa*) *bzang spyod smon lam* (*gyi rgyal po*), S. *Bhadracaryāprañidhānarāja*, *A jó cselekedetek imája*, *Az imák királya*), a *Sanjee giinla* vagy *Maidariin yerööl/ Jambiin yerööl* (T. *sangs rgyas kun la* vagy (*phags pa*) *byams pa'i smon lam* (*gyi rgyal po*), *Maitreya kívánságima*), és a többi,⁴⁶ vagy egyéb kívánságimákat, mint például a *Püljin* vagy *Diwaajin(giin) molom* (T. *phul 'byung mdzad pas* vagy a *bde ba can du skye ba'i smon lam*, *Kívánságima a Sukhāvātība születésért*), vagy a *Shambaliin yerööl* (T. *sham bha la'i smon lam*, *Kívánságima a Shambhala földjére születésért*).⁴⁷ Mivel a *Keselyűhívás* szövege a mongolul *lüijin* (T.

39 Maa Lam Erdenebat.

40 S. Enkhbold láma, Dashchoilin kolostor.

41 S. Enkhbold láma, Dashchoilin kolostor.

42 Kh. Batsükh láma, Ürjin shaddüwlin kolostor.

43 Maa Lam Erdenebat.

44 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

45 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

46 S. Enkhbold láma, Dashchoilin kolostor.

47 Maa Lam Erdenebat.

lus sbyin) néven ismert csö (T. *gcod*) gyakorlat hagyományához tartozó szöveg, a *lüijin* (azaz más néven csö) szövegét is olvassák vagy a *Tasiin duudlaga* előtt, vagy utána. Ezt, amennyiben egy ezt gyakorló lámát kértek fel a temetés és a kapcsolódó teendők elvégzésére, akkor jellemzően rögtön a haláleset után is, a temetés előtti napon a családnál olvassák, és utána akár több alkalommal is vagy a családnál, vagy a kolostorban.⁴⁸ Természetesen az ebben az időszakban végzett szertartások, felolvasások igen sokfélék.⁴⁹ Ezután fejeződik be a temetés.

Azt illetően, hogy magán a temetésen az azt elvégző láma mellett a családtagok, rokonok közül kik vehetnek részt, eltérő válaszokat kaptam, különbözők a szokások. A hagyományos hozzáállás szerint nők nem vehetnek részt, és a többi résztvevő száma is csak korlátozott. Volt olyan láma, akinek a beszámolója szerint a kolostorában, a tanára⁵⁰ hagyományát követő lámák által végzett *Keselyűhívásos* kitevéses temetésekre nők nem mehetnek a családtagok közül, és páratlan számú, öt, hét vagy kilenc személy vehet részt, nem sokan.⁵¹ Van azonban olyan láma is, aki az általa végzett kitevéses temetésekre is bárkit odaenged a családtagok közül: férfit is, nőt is.⁵² A szertartást egyetlen láma is elvégezheti, a kitevéses temetést egyedül is levezetheti, de mehetnek többen is. A holttest cipelése, kihelyezése nyilvánvalóan több embert kíván, de ezt a mongol hagyományban amúgy is egy külön erre kiválasztott személy végzi, a „csontvivő” (*yaschin*), mint ahogy a halál utáni teendők többi része, például a holttest első érintése is szigorú szabályok, szokások szerint zajlik.

A fordított szövegekről

Jelen cikkben az alábbi két kapcsolódó szöveget elemzem:

- Szöveg 1: *A Keselyűhívás étkefelajánlása*, T. *bya 'bod tshogs kyi 'khor lo bzhugs so*. 3 fólió. A Namdoldechenlin (T. *rnam grol bde chen gling*) kolostorból kapott szöveg (Bayankhoshuu, Ulánbátor). A szöveg modern nyomtatott változatban is elérhető.⁵³
- Szöveg 2: *A Keselyűhívás mélyseges szóbeli átadása, mely Macsig labdön csö gyakorlatához tartozó kiegészítő gyakorlat*, T. (*ma gcig gi gcod kyi cha lag*) *bya 'bod snyan rgyud zab mo*. Két és fél oldal a modern nyomtatott kiadásban.⁵⁴ Ez a változat megtalálható az eredetileg BDRC (Buddhist Digital Resource Center) ma már BUDA (The Buddhist Digital Archives) elnevezésű és új honlapra költöztetett online gyűjteményében is.⁵⁵ A szerző Karma cshagme (T. *karma chags med*),⁵⁶ a *kagyü* iskola legnagyobb ága, a *karma kagyü* (T. *karma bka' brgyud*)

48 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

49 Lásd például: Majer 2018a.

50 A Dundgow' megyéből származó, 1914-ben született Kh. Banzar, a vallási újjáéledés után a Namdoldechenlin kolostor alapítója.

51 P. Enkhtüwshin láma, Namdoldechenlin kolostor.

52 Maa Lam Erdenebat.

53 Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 478-479.

54 Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 475-477.

55 karma chags med. „*ma gcig gcod kyi cha lag bya 'bod snyan brgyud zab mo/ (ra)*.” gsung ,bum/_karma chags med/ (gnas mdo dpe rnying nyams gso khang /). TBRC W1KG8321. [nang chen rdzong]: gnas mdo gsang sngags chos ,phel gling gi dpe rnying nyams gso khang /, [2010]. 53: 165 - 170. [http://tbrc.org/link?RID=O1KG8321|O1KG83211KG52347\\$W1KG8321](http://tbrc.org/link?RID=O1KG8321|O1KG83211KG52347$W1KG8321). A továbbiakban erre a szövegváltozatra a BDRC rövidítéssel hivatkozom.

56 Nevét a kolofon a következőképp adja meg: T. *ra ga ā syé* (a név *rā ga a sya* formában is elő szokott fordulni), Raga Ase (S. *rāgāsyā*).

vagy *karma kamchang* (T. *karma kam tshang*) irányzat 17. századi nagy tanítója (1610-1678) és a *karma kagyü* belüli *nedo kagyü* (T. *gnas mdo bka' bryud*) aliskola alapítója. Tanítói a *kagyü* és *nyingma* iskolák nagy mesterei voltak, és az általa alapított irányzat, mely ezek ötvözete, az ő gyakorlataival és tanításaival igen elterjedt volt főleg Kham területén. Nagy tiszteletben tartott tanítóként sokak a 9. Karmapa inkarnációjaként is elismerték, bár hivatalosan nem lett kiválasztva.

A szövegek fordításában és értelmezésében P. Enkhtüwshin, az Ulánbátor, Bayankhoshuu-beli, Jagarmolom nevét viselő Namdoldechenlin *nyingma* kolostor *unzad* (T. *dbu mdzad*, előénekes) lámája valamint Karma Dorje, az ELTE BTK tibeti lektora volt segítségemre. Köszönetemet fejezem ki nekik.

Szöveg 1, A szöveg szerkezete

- HÓDOLAT / MEGHAJLÁS (1 sor): „Meghajlok a *guru*knak és a *dākinik*nek”
- BEVEZETÉS (kisbetűs rész):
 - o háttérinformáció arról, miért, mikor és hogyan keletkezett a szöveg: „Mongóliában egy *ku sa li* nevű területen egy *rabdzampa* elérkezett a halál állapotához. Az apja és az anyja [a következőket] mondta: „Elvittük a fiunkat a temetőhelyre. Egy hónap is eltelt, és a madarak és a kutyák még nem ették meg [a testét]...”
 - o a temetés adott módja (kihelyezés) szükségességének indoklása és annak magyarázata, hogy a hamvasztás miért nem megfelelő mód: „A holttest tűzben elégetése által nyolcvan-négyezer féle szerencsétlenség keletkezik. Ha a holttest füstjének rossz szaga eléri e hely helyszellemeinek és *nāgáinak* családjait, minden *nāga* megbetegszik, elveszti eszméletét és meghal, és így tovább, rengeteg szenvedésük keletkezik. Ha feldühödnek az emberi hús égetett felajánlásán, mely rossz szaggal ég el, az élőket szerencsétlenség éri. Ezért nem megfelelő a holttest elégetése.”
 - o a szertartás céljának megadása: „Azt mondom, hogy a *Keselyűhívás* a megfelelő módszer arra, hogy a holttestet elfogyasszák a madarak és a kutyák.”
 - o a szertartás módjára és helyszínére, valamint a szükséges szertartási eszközökre és kellékekre vonatkozó instrukciók: „Tölts teli egy csészét vajjal kevert árpaliszt-tésztaival, recitáld ezt a *mantrát*, és menj a temetőhelyre. Szólaltasd meg a koponyadobot és fújd meg az emberi combcsontból készült kürtöt.”
 - o megadja a *mantrát* és a következő instrukciót: „Recitáld [ezt] ezerszer, fújj a fehér vajba, és végezd el a felszentelést [és mutass be füstáldozatot].”
- ÉRDEMFELAJÁNLÁS: „A Jambudvīpa kontinens minden temetőhelyének / összes gonosz szelleme, hulladémonja és illatevője számára / az égetett felajánlás füstjének teljesen tökéletes felajánlási felhőjét felajánlom. / Tölts be az illatevők orrát! Ajánld fel [az érdemeket ily módon] sokszor.”
- FELSZENTELÉS: „Megáldom a holttest húsát és véré”
 - o [*mantra*]
 - o „Végezd el az ezerszeres felszentelést ezt recitálva: *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ*”
- VIZUALIZÁCIÓ: „Vizualizáld, hogy az érző lények az öt *dākinī*-család formájában testesülnek meg.”

- INVOKÁCIÓ (a *ḍākinik* meghívása): Öt nyolcsoros versszak az egyes *ḍākinī*-családokhoz. A versszakok szövege hasonló, csak a *ḍākinī*-családok nevei, a nekik megfelelő irányok és színek cserélődnek bennük. A *ḍākinik*at úgy írja le, hogy tízezer-tízezer különféle színű keselyű képében a saját irányukból kíséretükkel megjelennek. A meghívás (invokáció) része, hogy megkéri őket, üljenek a holttest tetejére és fogyasszák el azt („fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!”). Felkéri őket, hogy válasszák el az elhunyt tudatosságát (T. *rnam shes*) a holttestet elfoglaló különböző démonoktól és szellemektől, így egyben magától a holttestől is, és vezessék azt a *ḍākinik* földjére (T. *mkha' spyod gnas*). A szövegben itt említett „könyörületesség-vashorga” (T. *thugs rje'i lcags kyu*) ugyanaz, mint amit a *phova* (T. *'pho ba*) tudatáthelyezés gyakorlatánál használnak. „Válasszátok el a hulladékok társaságától és az illatevők akadályozásától / a két tökéletes felhalmozás könyörületesség-vashorgával / és vezessétek a tudatosságot a *ḍākinik* végtelenül tiszta égi földjére!”
- KÍVÁNSÁGIMA (1 sor): „Vegyétek fel az érző lények a *ḍākinik* öt családjának formáját!”
- BEFEJEZÉS
- SZÖVEGVÁLTOZAT 1:⁵⁷ Megadja a „madár-mantrát” és az instrukciót annak 21-szer történő recitálására.
- A „Váljon minden lény javára!” záróformulával végződik.
- SZÖVEGVÁLTOZAT 2:⁵⁸ (hosszabb változat): Kolofon, mely újra említi, egyes szám első személyben, hogy a szöveg hol, mikor és milyen körülmények között íródott. „Ezt a *Keselyűhívást*, földet megtérítő és démonokat leigázó étkefelajánlások felhalmozását, szennyeződések megtisztítását és imát a *ḍākinik* [földjén való] újrászületés elnyerésére én írtam, *lha'i rgyan can* („Isteni Díszű”), akkor, amikor a mongol földre ellátogattam. Egy ember meghalt és jónéhány nap eltelt, de a madarak és a kutyák nem fogyasztották el [a testét], mindenféle országok módjait nem kapták meg [a testének eltüntetésére], ezért újra és újra nyomatékosan kérleltek. Ezért hát hirtelen megalkottam ezt *A Keselyűhívás étkefelajánlása* [szöveget].”
- Instrukciót ad a holttestre öt keselyűfigura felrajzolására, valamint annak közepére *mantra* felírására.
- Megadja a *mantrát* és az instrukciót annak 21-szer vagy 108-szor történő recitálására.
- A „Váljon minden lény javára!” záróformulával végződik.

A **Szöveg 2 szerkezete** nagyon hasonló, bár hosszabb bevezető részt és befejezést/kolofont tartalmaz, a szertartásra történő előkészületeknek több részletét, bővebb utasításait adja meg. A *ḍākinik* öt családját leíró öt versszak is hosszabb az invokációs részben.

57 A Namdoldechenlin kolostorból származó kézirat. Eddig a pontig a két változat megegyezik (apró eltérésekkel, mint a lábjegyzetekben feltüntetett főleg gépelési hibák vagy elírások).

58 Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 478-479.

Szöveg 1, Fordítás

*A Keselyűhívás étekelajánlása*⁵⁹

[HÓDOLAT / MEGHAJLÁS]

[1B] Meghajlok a *guruk*nak és a *ḍākinik*nek.

[BEVEZETÉS]

Mongóliában egy *ku sa li* nevű⁶⁰ területen egy *rabdzsampa*⁶¹ elérkezett a halál állapotához. Az apja és az anyja [a következőket] mondta: „Elvittük a fiunkat a temetőhelyre. Egy hónap is eltelt, és a madarak és a kutyák még nem ették meg [a testét]. A tiszteletreméltó lámák⁶² és a segítők a tűzben a holttestet miért nem égették el?” Így szólva elkeseredettségükben sírtak és zokogtak. „Én, apa és anya, tinektek kettőtöknek a szenvedését eltisztítom. A holttest tűzben elégetése által nyolcvannégyezer féle szerencsétlenség keletkezik.⁶³ Ha a holttest füstjének rossz szaga eléri e hely helyszellemeinek és *nāgá*inak családjait, minden *nāga* megbetegszik, elveszti eszméletét és meghal, és így tovább, rengeteg szenvedésük keletkezik. Ha feldühödnek az emberi hús⁶⁴ égetett felajánlásán,⁶⁵ mely rossz szaggal ég el, az élőket szerencsétlenség éri. Ezért nem megfelelő a holttest elégetése. Indiában, Nepálban, Kínában és a többi helyen, nem égetik el [a holttesteket] tűzben.⁶⁶ Azt mondom, hogy a *Keselyűhívás* a megfelelő módszer arra, hogy a holttestet elfogyasszák a madarak és a kutyák.”

Tölts teli egy csészét vajjal kevert árpaliszt-tésztaival,⁶⁷ recitáld ezt a *mantrát*, és menj a temetőhelyre. Szóltasd meg a koponyadobot és fújd meg az emberi combcsontból készült kürtöt.⁶⁸
om aḥ hūṃ gu ru baṃ ha ri ni sa sidhi dza

59 A Szövegváltozat 1 a Namdoldechenlin kolostorból származó kézirat. Címlapján a bal oldalon egy keselyűábrázolás. A Szövegváltozat 2 a szöveg modern kiadása: Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 478-479. Ebben a keselyűábrázolás az utolsó oldalon található, a *mantrával* körülvéve.

60 A szöveg nem egészen világos itt nyelvtanilag, mindenestre egy szanszkrit nevet vagy elnevezést ad meg: *T. ku sa li, sādhu*, meditációs gyakorlatok végzésével elfoglalt [tanult] koldus. Esetlegesen lehet nem a terület, hanem a személy neve is, akinek halálát említi a mondat.

61 *T. rab'byams pa, M. rawjamba, a gese* (M. *gewsh, T. dge bshes*) fokozatok legmagasabbika buddhista filozófiából. Lásd Kuzder 2022 a jelen folyóirat-számomban.

62 *T. bla mchod, a bla ma mchod pa* rövid formája lehet: „Felajánlás a *gurunak*”, *S. gurupūjā*. Itt viszont feltehetően elírás a *bla mchog*, azaz kiváló, értékes láma helyett, mely itt a halotti szertartás elvégzőjére utal.

63 Szövegváltozat 1: *bsregs pa'i nyis la 'byung*, Szövegváltozat 2: *nyis pa 'byung*, valószínűleg hibásan a *nyes pa* helyett, melynek jelentése „hiba, bűn, vétek, baj.”

64 *T. sa chen, S. mahāmāṃsa*, szó szerint „nagy hús”, emberi húst jelent.

65 *T. gsur*, nemes anyagokkal kevert liszt vagy *campa* (M. *tsampa, T. tsam pa*) elégetésével történő felajánlás a köztes létben lévő és az éhes szellemek számára, melynek során Avalokítešvara meditációját végzik.

66 A mondat így szól: *rgya gar bal yul / rgya nag sogs ma me la ma sreg*. Feltehetően az első *ma* szótág elírás a *mi* „ember” vagy esetleg a *ro* „holttest” helyett. Egyébként, Indiában és Nepálban például hagyomány a holttest elégetése – a szöveg bevezetőjének viszont nyilvánvaló célja a szöveg temetési módjának, azaz az elégetés nélküli kihelyezés célravezetőségének, szükségességének indoklása, így az indoklás is ehhez a célhoz igazodik.

67 *T. phyi mar*, helyesen *phye mar*, vajjal kevert árpalisztból készült tészta. A teljes mondat így hangzik: *phyi mar dang sprul pa phor gang*, itt a *sprul pa* számomra értelmezhetetlen, könnyen lehet, hogy elírás, mely számomra beazonosíthatatlan.

68 *T. ri rkang*.

Recitáld [ezt] ezerszer, fújj a fehér vajba,⁶⁹ és végezd el a felszentelést [és mutass be füstáldozatot].⁷⁰

om āḥ hūṃ hūṃ

[ÉRDEMFELAJÁNLÁS]

[*hūṃ*]⁷¹

A Jambudvīpa⁷² kontinens minden temetőhelyének összes gonosz szelleme,⁷³ hulladémonja⁷⁴ és illatevője⁷⁵ számára [2A] az égetett felajánlás füstjének teljesen tökéletes felajánlási felhőjét felajánlom. Töltse be az illatevők orrát!

[*swā hā*]⁷⁶

Ajánld fel [az érdemeket ily módon] sokszor.

[FELSZENTELÉS]

om āḥ hūṃ gu ru baṃ ha ri ni sa sidhi

Megáldom a holttest húsát és véréát, [váljon olyanná, mint] a *bráhmíné*, akinek testéből [aki egy picit elfogyasztott], hét élet [múlva megszabadult]!⁷⁷

hūṃ swā hā

Végezd el az ezerszeres felszentelést ezt recitálva:

phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

[VIZUALIZÁCIÓ]

Vizualizáld, hogy az érző lények az öt *ḍākinī*-család formájában testesülnek meg.
phaṭ

69 A felszentelés végrehajtásának egyik mozzanata.

70 T. *byin rlabs bya*. A másik szövegváltozatban helyett: *byin rlabs bsangs dud btang*, „mutass be felszentelést és füstáldozatot”.

71 Csak a Szövegváltozat 2 szövegében.

72 T. *'dzam bu'i gling*, a buddhista kozmológiában a négy kontinens közül az emberek szigete.

73 T. *'byung po*, S. *bhūta*, szellem, gonosz szellem, démon.

74 T. *ro langs*, S. *vetāla*, a holttestet megszálló hulladémon.

75 T. *dri za*, S. *gandharva*, a köztes létben test nélküli szellemek olyan csoportja, melyek pusztán illatokon élnek.

76 Csak a Szövegváltozat 2 szövegében.

77 T. *bam ro'i bram ze skye pa bdun pa'i sku sha sku khrag tu byin gyis rlobs shig*. A mondat egy olyan történetre utal vissza, melynek szereplője, egy *bráhmín*, holtteste olyan csodás tulajdonságokat tükrözött, hogy aki egy falatot fogyasztott belőle, hét életen belül megszabadult, megvilágosodott. Itt magának az elhunytak a holttestét változtatja a szertartás végzője ilyen minőségűvé az áldással. A mondat értelmezéséhez adott háttértörténetért köszönet Karma Dorje tibeti nyelvi lektornak.

Keleti irányban tízezer *vajra*-család *dākinī*
jelenik meg tízezer fehér keselyű formájában,
tízezer ragadozómadár a kíséretükkel.

Gyertek közelebb, gyertek közelebb, üljetek az emberi holttest⁷⁸ tetejére,
fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!
Válasszátok el⁷⁹ a hulladémonok társaságától [2B] és az illatevők akadályozásától⁸⁰
a két tökéletes felhalmozás⁸¹ könnyörületesség-vashorgával⁸²
és vezessétek a tudatosságot⁸³ a *dākinī* végtelenül tiszta égi földjére!
phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

Déli irányban tízezer drágakő-család *dākinī*
jelenik meg tízezer sárga keselyű formájában,
tízezer ragadozómadár a kíséretükkel.
Gyertek közelebb, gyertek közelebb, üljetek az emberi holttest tetejére,
fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!
Válasszátok el a hulladémonok társaságától és az illatevők akadályozásától
a két tökéletes felhalmozás könnyörületesség-vashorgával
és vezessétek a tudatosságot a *dākinī* végtelenül tiszta égi földjére!
phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

Nyugati irányban tízezer lótusz-család *dākinī*
jelenik meg tízezer vörös keselyű formájában,
tízezer ragadozómadár a kíséretükkel.
Gyertek közelebb, gyertek közelebb, üljetek az emberi holttest tetejére,
fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!
Válasszátok el a hulladémonok társaságától és az illatevők akadályozásától
a két tökéletes felhalmozás könnyörületesség-vashorgával
és vezessétek a tudatosságot a *dākinī* végtelenül tiszta égi földjére!
phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

78 T. *bam ro*.

79 T. *phye*, Szövegváltozat 2: hibásan *phyi* szerepel.

80 T. *gshed*, akadály, ellenség, negatív energia, egyes lényekhez kötött olyan negatív energia, mely akadályozza az elhunytat azzal, hogy lelkét, életenergiáját (T. *bla*) megszerzi.

81 T. *tshogs gnyis*, az érdemek és a bölcsesség két felhalmozása (T. *bsod nams kyi tshogs és ye shes kyi tshogs*).

82 T. *thugs rje'i lcags kyu*, a könnyörületesség vashorga. A *phova*, M. *powa*, T. *'pho ba*, tudatáthelyezés gyakorlatok során használják.

83 T. *rnam shes*.

Északi irányban tízezer *karma*-család *dākinī*
 jelenik meg tízezer fekete keselyű formájában,
 tízezer ragadozómadár a kíséretükkel.
 Gyertek közelebb, gyertek közelebb, üljetek az emberi holttest tetejére,
 fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!
 Válasszátok el a hulladémonok társaságától és az illatevők akadályozásától
 a két tökéletes felhalmozás könyörületesség-vashorgával [3A]
 és vezessétek a tudatosságot a *dākinī* végtelenül tiszta égi földjére!
phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

A középső irányban tízezer buddha-család *dākinī*
 tízezer keselyű-madár⁸⁴ a kíséretükkel,
 tízezer sakál és ragadozómadár a kíséretükkel.
 Gyertek közelebb, gyertek közelebb, üljetek az emberi holttest tetejére,
 fogadjátok a húst, vért és csontokat maradék nélkül!
 Válasszátok el a hulladémonok társaságától és az illatevők akadályozásától
 a két tökéletes felhalmozás könyörületesség-vashorgával
 és vezessétek a tudatosságot a *dākinī* végtelenül tiszta égi földjére!
phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ

[KÍVÁNSÁGIMA]

Vegyék fel az érző lények a *dākinī* öt családjának formáját!

[BEFEJEZÉS – SZÖVEGVÁLTOZAT 1]⁸⁵

A madár-*mantra*⁸⁶ a következő:

om nag po lhung lhung nag po chil chil swā hā

Recitáld 21-szer.

Ez a tanítás⁸⁷ hirtelen⁸⁸ íródott.

Váljon minden lény javára!

84 T. *ḍab cag bya rgod*, a tibeti *ḍab cag* hibás forma a *ḍab can* helyett („madár, szárnyas”). Szövegváltozat 2: *ḍab cag gcan gza*.

85 A Namdoldechenlin kolostorból szerzett kézirat. Eddig a pontig a két változat megegyezik (apró eltérésekkel, mint a lábjegyzetekben feltüntetett főleg gépelési hibák vagy elírások).

86 T. *bya'i sngags*.

87 T. *chos*.

88 T. *khol byung du*, „váratlanul, hirtelen, nem tervezetten”. A szótárákból ki nem bogoZHató kifejezés értelmezéséért köszönet Karma Dorje tibeti nyelvi lektornak.

[BEFEJEZÉS – SZÖVEGVÁLTOZAT 2]⁸⁹

Ezt a *Keselyűhívást*, földet megtérítő⁹⁰ és démonokat⁹¹ leigázó étkefelajánlások felhalmozását, szennyeződések megtisztítását és imát a *dākinik* [földjén való] újraszületés elnyerésére én írtam, *lha'i rgyan can* („Isteni Díszű”), akkor, amikor a mongol földre ellátogattam. Egy ember meghalt és jónéhány nap eltelt, de a madarak és a kutyák nem fogyasztották el [a testét], mindenféle országok módjait nem kapták meg [a testének eltüntetésére], ezért újra és újra nyomatékosan kérleltek. Ezért hát hirtelen megalkottam ezt a *Keselyűhívás étkefelajánlása* [szöveget].

Az emberi holttest tetejére rajzolj öt keselyűfigurát, és a kép közepére írd fel a következő *mantrát*:
om nag po lung lung nag po chil chil swā hā
 Újra recitáld e *mantrát* 21-szer vagy 108-szor.
 Váljon minden lény javára!

Szöveg 2, Fordítás

[RÖVID CÍM]⁹²

*A Keselyűhívás mélységes szóbeli átadása*⁹³

[HOSSZÚ CÍM]

*A Keselyűhívás mélységes szóbeli átadása, mely Macsig labdön*⁹⁴ *csö* gyakorlatához tartozó kiegészítő gyakorlat⁹⁵

[BEVEZETÉS]

A *Keselyűhívás* pedig a részletes⁹⁶ temetői⁹⁷ *csö* gyakorlat szerinti testfelajánlás⁹⁸ és részletes étkefelajánlás. Amikor felajánlod az étkefelajánlást, recitáld ezt is. A holttest⁹⁹ hasára írd fel ezt: *bheg ra na so gang gling. kaṃ ka ni* és *durga te, ũ ṣhṇi* és a többi *mantra* [recitálásakor meg-

89 Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 478-479.

90 *T. sa 'dul*.

91 *T. 'dre*, *S. piśāca*, rossz szellem, démon.

92 A Szövegváltozat 1 tartalomjegyzékében megadott forma.

93 *T. snyan rgyud*, szóbeli átadás.

94 *T. ma gcig*, „egyetlen anya”, *ma gcig lab kyi sgron ma*, „[a Dharma] egyetlen anya-mécsese”, Macsig labdön (*T. ma gcig lab sgron*, mongol ejtéssel *Machiglawdonma*, 1031-1129), női tanító, Phadampa Szanggye (*T. pha dam pa sangs rgyas*) hitvese és tanítványa, a *csö* (*M. zod*, *T. gcod*) gyakorlat alapítója.

95 *T. cha lag*, rész, kiegészítés, kiegészítő gyakorlat, tanítás vagy liturgia.

96 A szertartás kiterjedt, részletes, hosszú (nem rövidített) formájára utal.

97 *T. dur*, temető(hely).

98 *T. phung po*, *S. skandha*, halom, alkotórész, elem (melyekből a test áll), az elemekből álló test vagy holttest. A szövegben másutt legtöbbször a holttest (szintén mint az elemek halmaza) értelemben áll.

99 *T. phung po*.

fújt]¹⁰⁰ port¹⁰¹ vagy árpalisztet¹⁰² szórd [a hasára]. Szórd vizet a holttestre és űzd el az akadályozó szellemeket: [recitáld] onnan, hogy *sum bha nis*,¹⁰³ és csapdosd ostorral.¹⁰⁴

[FELSZENTELÉS]

Rgyal pa rgya mtsho („Győzedelmes Óceán”)¹⁰⁵ vagy Vajravārāhī¹⁰⁶ áldásával szenteld fel az étkefelajánlást.

[VIZUALIZÁCIÓ]

Az étkefelajánlás szövegére támaszkodva végezd a vizualizációt. [Vizualizáld] önmagadat Vajravārāhī szívében, ahogy kiáradnak a fénysugarak, és ennek révén a négy fő irányból és középről, ebből az öt [irányból] ez az ötös százezer *ḍākinī*-csoport megjelenik, mint a fehér, kék, sárga, vörös és zöld keselyűk. Vizualizáld ahogy megérkeznek megtöltve a teret, élvezik és elfogyasztják a holttest nektár-óceánját maradék nélkül.

hūṃ

Keleti irányból *vajra-ḍākinī*
testén kagylófehér tollakkal,
vajra-csőrrel és *vajra*-szárnyakkal,
százezer *ḍākinī*-formában megtestesülő kíséretével,
százezer fehér keselyűvel,
vajra-szárnyai egyetlen szárnycsapásával
nyolcvannégyezer mérföldet átröpül¹⁰⁷
egyetlen szempillantás alatt.
Gyertek közelebb, fogadjátok a holttest étkefelajánlását!
Válasszátok el ezektől a gyilkos vámpír-démonoktól,¹⁰⁸
válasszátok el ezektől az életet elvágó, lélegzetet elrablóktól,¹⁰⁹
és vezessétek ezen elhunyt¹¹⁰ tudatosságát¹¹¹
a Tiszta Öröm Földjére!¹¹²

100 T. *bsngags pa*, dicsőítés, magasztalás, BDRC: *sngags pa*, S. *mantri/mantrin*, *mantrika*, a *mantrayāna* gyakorlója, tantrikus gyakorló.

101 T. *byi me*, vélhetően elírás a T. *phyé ma*, „por, homok” vagy a T. *phyé mar* helyett (vajjal kevert árpalisztból készült tészta), mely több helyütt előfordul a szövegben.

102 T. *thal phyé*, hamvak, por, illetve por, liszt, árpaliszt jelentésű szavak.

103 Szövegváltozat 1: *sum bha ni 'i*, BDRC: *sumbha nis*.

104 Az akadályozó szellemek elűzésének egy szertartási kélléssel végzett rituális mozdulataira utal.

105 T. *rgyal pa rgya mtsho*.

106 T. *phag mo*, *rdo rje phag mo*, S. Vajravārāhī, Dordzse phagmo, női *jidam* vagy *ḍākinī*, Vajrayoginī haragvó formája.

107 T. *dpag bshad*, helyesen *dpag tsad*, távolság mértékegység, kb. „mér föld”.

108 T. *za 'dre*.

109 T. *dbugs len*.

110 T. *tshé las 'das pa*, „az életből eltávozott”, azaz az elhunyt, a halott személy.

111 T. *rnam shes*.

112 T. *mngon dga 'i zhing*, *mngon par dga 'ba 'i zhing (khams)*, S. Abhirati. „A Tiszta Öröm (Buddha) Földje”, röviden „Örömteli”. Az Akşobhya (T. *mi bskvod pa*, „Rendíthetetlen”) buddhához kötődő keleti tiszta föld.

Felajánlom az elhunyt holttestét¹¹³ mint étékfelajánlást,
élvezzétek e teljes emberi tetem¹¹⁴ csontvázát!

*ha badzra ṭāki ni*¹¹⁵ / *ma hā maṃ*¹¹⁶ *sa la khā hi / ma hā tsitta la khā hi / ma hā rakta la khā hi / ma hā go ro tsa na la khā hi / ma hā kiṃ ni ri ti la khā hi / ma hā zhing chen la khā hi / ma hā pa*¹¹⁷ *su ta la khā hi / ma hā ga na*¹¹⁸ *tsa kra*¹¹⁹ *la khā hi /*

hūṃ

Déli irányból drágakő-*ḍākinī*

testén sárga tollakkal,

drágakő-csőrrel és drágakő-szárnyakkal,

százezer *ḍākinī*-formában megtestesülő kíséretével,

százezer sárga keselyűvel,

drágakő-szárnyai egyetlen szárnycsapásával

nyolcvannégyezer mérföldet átröpül

egyetlen szempillantás alatt.

Gyertek közelebb, a holttest étékfelajánlása felajánlva!¹²⁰

Vezessétek ezen elhunyt tudatosságát

a „Dicső Földre”,¹²¹

és válasszátok el ezektől a gyilkos vámpír-démonoktól!

Felajánlom az elhunyt holttestét mint étékfelajánlást,

fogadjátok e teljes emberi tetem étékfelajánlását!¹²²

*ri ratna ṭa ki ni*¹²³ / *ma hā maṃ*¹²⁴ *sa la khā hi / ma hā tsitta la khā hi / ma hā rakta la khā hi / ma hā go ro tsa na la khā hi / ma hā kiṃ ni ri ti la khā hi / ma hā [476.] zhing chen la khā hi / ma hā ba su ta la khā hi / ma hā ga na*¹²⁵ *tsakra la khā hi /*

hūṃ

Nyugati irányból lótusz-*ḍākinī*

tollai vörös korall színűek,

lótusz-csőrrel és lótusz-szárnyakkal,

113 T. *phung po*.

114 T. *bam chen*, teljes emberi tetem/holttest, szó szerint: „hatalmas tetem”.

115 BDRC: *ḍā ki nī*.

116 BDRC: *mām*.

117 BDRC: *ba*.

118 BDRC: *na*.

119 BDRC: *tsakra*.

120 T. ’*bul*. BDRC: *bzhes*: „fogadjátok!”

121 T. *dpal ldan zhing, dpal dang ldan pa* ’i *zhing*, „A Dicső (Buddha)Föld”, *Ratnasambhava* (T. *rin chen ’byung ldan*, „Az Értékesség Forrása”) buddhaföldje délen.

122 T. *tshogs kyi mchod pa*, vagy *thsogs mchod*.

123 BDRC: *ḍā ki nī*.

124 BDRC: *mām*.

125 BDRC: *na*.

százezer *dākinī*-formában megtestesülő kíséretével,
 százezer vörös keselyűvel,
 lótsz-szárnyai egyetlen szárnycsapásával
 nyolcvannégyezer mérföldet átröpül
 egyetlen szempillantás alatt.
 Gyertek közelebb, fogadjátok a holttest étkefelajánlását!

Vezessétek ezen elhunyt tudatosságát

az „Áldott Boldogság” Földjére,¹²⁶

és válasszátok el ezektől a gyilkos vámpír-démonoktól!

Fogadjátok e teljes emberi tetem étkefelajánlását,

Felajánlom az elhunyt holttestét mint felajánlást!¹²⁷

*ni padma t̄a ki ni*¹²⁸ / *ma hā mam*¹²⁹ *sa la khā hi / ma hā tsitta la khā hi / ma hā rakta la khā hi / ma hā ko*¹³⁰ *ro tsa na*¹³¹ *khā hi / ma hā kiṃ ni ri ti la khā hi / ma hā zhing chen la khā hi / ma hā ba su ta la khā hi / ma hā ga na*¹³² *t̄a kra la khā hi /*

hūṃ

Északról *karma-dākinī*,

tollai zöldes türkiz színűek,

dupla *vajra*-csőrrel és dupla *vajra*-szárnyakkal,

százezer *dākinī*-formában megtestesülő kíséretével,

százezer zöld keselyűvel,

dupla *vajra*-szárnyai egyetlen szárnycsapásával

nyolcvannégyezer mérföldet átröpül

egyetlen szempillantás alatt.

Gyertek közelebb, fogadjátok a holttest étkefelajánlását!

Vezessétek ezen elhunyt tudatosságát

a „Tökéletes Cselekedetek” Földjére,¹³³

és válasszátok el ezektől a gyilkos vámpír-démonoktól!

Felajánlom az elhunyt holttestét mint felajánlást,

Fogadjátok e teljes emberi tetem étkefelajánlását!

126 T. *bde ba can, bde ba can gyi zhing* (kham), S. *Sukhāvati*, „Az Áldott Boldogság (Buddha)Földje”, Amitābha buddha (T. *bd dpag med*, „Mérhetetlen Fény”) Tisztja Földje nyugaton.

127 A BDRC szövegváltozatában a két utolsó sor felcserélve szerepel.

128 BDRC: *dā ki nī*.

129 BDRC: *mām*.

130 BDRC: *go*.

131 BDRC: *na la*.

132 BDRC: *ṅa*.

133 T. *las rab zhing, las rab rdzogs pa'i zhing* (kham), S. *Karmaprasiddhi*, „A Tökéletes Cselekedetek (Buddha)Földje”, „A Teljesen Tökéletes Cselekedetek Földje”, Amoghassiddhi (T. *don yod grub pa*, „A jelentős dolgok beteljesítője”) buddhaföldje északon.

*sa karma t̄a ki ni*¹³⁴ / *ma h̄a maṃ*¹³⁵ *sa la kh̄a hi / ma h̄a tsitta la kh̄a hi / ma h̄a rakta la kh̄a hi / ma h̄a ko*¹³⁶ *ro tsa na*¹³⁷ *kh̄a hi / ma h̄a kiṃ ni ri ti la kh̄a hi / ma h̄a zhing chen la kh̄a hi / ma h̄a ba su ta la kh̄a hi / ma h̄a ga na*¹³⁸ *tsa kra*¹³⁹ *la kh̄a hi /*

hūṃ

Középről buddha-*dākinī*

tollai kék zafír színűek,

kerék-csőrrel és kerék-szárnyakkal,

százezer *dākinī*-formában megtestesülő kíséretével,

százezer fekete keselyűvel,

kerék-szárnyai egyetlen szárnycsapásával

nyolcvannégyezer mérföldet átröpül

egyetlen szempillantás alatt.

Gyertek közelebb, fogadjátok a holttest étkefelajánlását!

Vezessétek ezen elhunyt tudatosságát

a „Legkiválóbb” Földre!¹⁴⁰

Felajánlom az elhunyt holttestét mint felajánlást,

Fogadjátok e teljes emberi tetem étkefelajánlását!

Válasszátok el ezektől a gyilkos vámpír-démonoktól!

Hárítsatok el minden kedvezőtlen körülményt¹⁴¹ és akadályt!

Részesítsetek a különleges és a közönséges *siddhik*ben!¹⁴²

*hrī*¹⁴³ *bhū dta*¹⁴⁴ *t̄a ki ni*¹⁴⁵ / *ma h̄a maṃ*¹⁴⁶ *sa la kh̄a hi / ma h̄a tsitta la kh̄a hi / ma h̄a rakta la kh̄a hi / ma h̄a ko*¹⁴⁷ *ro tsa na la kh̄a hi / ma h̄a kiṃ ni ri ti la kh̄a hi / ma h̄a [477.] zhing chen la kh̄a hi / ma h̄a ba su ta la kh̄a hi / mah̄a*¹⁴⁸ *ga na*¹⁴⁹ *tsa kra*¹⁵⁰ *la kh̄a hi /*

134 BDRC: *dā ki nī*.

135 BDRC: *mām*.

136 BDRC: *go*.

137 BDRC: *na la*.

138 BDRC: *ṇa*.

139 BDRC: *tsakra*.

140 T. *’og min gnas*, S. *Akaniṣṭa*, „A Legmagasabb/Legkiválóbb Föld”, „Felülmúlhatatlan Föld”, mely semelyik másiknál sem alsóbbrendű vagy alacsonyabb szintű. Vairocana (T. *ṇam par snang mḍaad*, „A Felettből Megvilágító”) Tiszta Földje a középső irányban. Hosszabb nevéen (*’og min*) *stug po bkod pa’i zhing (kham)*, S. *Akaniṣṭa Ghanavyūha*, „A Legkiválóbb Sűrített Magyarázat Földje”.

141 T. *rkyen ngan*, a Szövegváltozat I hibásan *rkyen dan* formában tartalmazza.

142 T. *ḍngos grub*, S. *siddhi*, a *Dharma* gyakorlása nyomán keletkező megvalósítás, tökéletesség.

143 BDRC: *āh*.

144 BDRC: *buddhā*.

145 BDRC: *dā ki nī*.

146 BDRC: *mām*.

147 BDRC: *go*.

148 BDRC: *ma h̄a*.

149 BDRC: *ṇa*.

150 BDRC: *tsakra*.

[BEFEJEZÉS]

Így fújd meg az emberi combcsontból készült kürtöt és a zenével együtt tégy égetett füstfelajánlást¹⁵¹ és dobj vajjal kevert árpaliszt-tésztát¹⁵² [a tűzbe]. A szertartási szöveg szerint minden *ḍākinī* mint keselyű jelenik meg, majd élvezik a holttest étékfelajánlását.

Részesítetek engem a *siddhik*ben! Válasszátok el a vámpír-démonoktól és vezessétek a tudatosságot!

Mondj áldáskérést az adományozó [hozzátartozó]¹⁵³ jószerencséjéért, majd vizualizáld, ahogy visszatér saját lakhelyére (?).¹⁵⁴

E [szöveget] a *mantrák* mestere¹⁵⁵ *Grag pa rin chen* („Neves Drágakő”) és a tudásörző,¹⁵⁶ *Pra bha*¹⁵⁷ *ka ra de* adta át nekem.¹⁵⁸ A szóbeli hagyományon¹⁵⁹ kívül, előzőleg nem volt írásba foglalva, úgyhogy szükséges lett [lejegyzése] és *Ra ga ā syē*¹⁶⁰ írásba foglalta.

Fiatal koromban néhány alkalommal elvégeztem [ezt a szertartást] és [a keselyűk] azonnal elfogyasztották [a testet] és eltávoztak.

Váljon minden lény javára!

mangga lam

Ami a keselyűk hívását illeti az elhunyt holttestére:

A holttest közelében, a négy irányban emelj négy kőhalom-oltárt,¹⁶¹ helyezz el alájuk madárfigurás rajzokat és integess. (...) ¹⁶² keletről vegyél el egy maroknyit, és dobd a holttestre.¹⁶³ Fújd meg az emberi combcsontból készült kürtöt, egyszerre a vizualizációval. Vizualizáld, hogy a négy fő irányból és a mellékégtájából, e nyolc irányból minden madár összegyűlik.

A *mantra* a következő:

nag po chen po thob thob („Nagy fekete¹⁶⁴ szerezd meg, szerezd meg!”)

151 BDRC: T. *gsur*, Szövegváltozat 1: T. *bsur*, ez utóbbi jelentése is égetés, füstölés.

152 T. *phye mar*, vajjal kevert árpalisztból készült tészta.

153 T. *yon bdag*, patrónus, donor, adományozó, kedvemenyezett, a szertartás elvégzésére a szerzetest felkérő személy.

154 Ez a mondat meglehetősen értelmezhetetlen. Valószínű olyat, hogy egy élő személyt, a szertartás elvégzését kérő családtagot vizualizáljunk hazatérni, nem tartalmaz a szöveg utasítása. Az áldáskérés a mondat első felében azonban valóban érte szól (az elhunytért végzett szertartásoknál rendszerint van olyan rész, mely az élőket, a családtagokat védelmezi vagy az ő jóllétükért, szerencséjükért szól). Karma dorje tibeti lektor szerint esetlegesen a mondat második fele vonatkozhat arra, hogy azt vizualizálják, hogy például egy tanvédő, mint támogató, távozik ezen a ponton, de ez is igen kétséges magyarázat.

155 T. *sngags 'chang*, S. *mantradhara*, szó szerint „*mantra*-tartó”, gyakorló, aki a *mantrák* és tantrikus rituálék mestere.

156 T. *rig 'dzin*, S. *vidyādhara*, „tudás tartó/örző”, magas szintű *vajrayāna* gyakorlót jelent.

157 BDRC: *bhā ha*.

158 Szövegváltozat 1: *bdag la gñang ste*. BDRC: *bdag rā ga ā sya gñang ste* („nekem, *rā ga ā sya*-nak adta át”).

159 T. *ngag rgyun*.

160 T. *ra ga ā syē*, BDRC: *rā ga ā sya* (*rā ga a sya* formában is), Raga Ase (S. *rāgāsyā*), Karma cshagme (T. *karma chags med*) (1613-78), a szöveg szerzője.

161 T. *tho*, felhalmozott kövekből emelt oltár, kőhalom.

162 Ennek a mondatnak az elejét (T. *phyi khung kha*) még tibeti anyanyelvű lektorral sem tudtuk értelmezni, valószínűleg elírás miatt. Sajnos a mondat eleje a másik változatban is azonos formában van írva. T. *phyi khung kha shar du bstan pa'i spar gang blang ba la / phung po la gtor*). BDRC: *phyi khung kha shar du bstan pa'i sa spar gang blangs la / phung po la gtor*.

163 Feltehetően ugyanannak az árpalisztnak vagy *campāna*nak a holttestre szórásáról van szó, amit már említett a szöveg.

164 T. *nag po chen po*, „nagy fekete”, feltehetően a keselyűkre utal itt, és arra a buzdításra, hogy szálljanak le és fogyasszák el a holttestet.

Hasonlóképp, szintén minden egyes kőhalom-oltár felett:

ōṃ tho chu tho chu a keselyűket a négy irányból és a négy mellékégtáj irányából keresd meg! Majd fűjd meg az emberi combcsontból készült kürtöt és integess a négy irány felé. Írd fel ezt a *mantrát* egy palatáblára és helyezd a holttest tetejére:

ōṃ swa gang gling swā hā

Idézd fel ezt az előző *mantrát* sokszor. Újra, a *Keselyűhívás* a következő:

ōṃ rdor ling swā hā

Recitáld pontosan százszor és közben fűjd meg az emberi combcsontból készült kürtöt. Vizualizáld, hogy a saját szívedből kiáradó fénysugarak megrázzák¹⁶⁵ az összes keselyű fészket. A madarak gyorsan leereszkednek. Továbbá, a madaraknak a holttestre történő leszállításának a módszere a következő:

ōṃ nag po lhab lhab / nag po lheb lheb / nag po thib thib / ṃṃ ga tu¹⁶⁶ ṭa sarba tākki ni¹⁶⁷ / sa ma ya dza¹⁶⁸ hūṃ baṃ ho¹⁶⁹ /

Így írd öt fekete kőre, a keselyűábrázolás közepére a *mantrát*,¹⁷⁰ és recitáld sokszor. Majd járd körül a holttestet, és a különböző irányokban körben helyezd el [e köveket]. Egy madár évű [személy], vagy ha az nincs, akkor valaki, akinek nem ellentétes a születési éve az elhunytéval,¹⁷¹ építsen a négy irányban és középen, ezen az öt [helyen] kőhalom-oltárokat. Azután végezz enzesztelő *torma* felajánlást a karmikus adósságok kiegyenlítésére.¹⁷² Így téve, a madarak gyorsan leereszkednek. Írj egy fatáblára,¹⁷³ járd körbe háromszor az óra járásával megegyező irányban a holttestet, és az öt madár letelepszik.

[*sarba mangga lam.*

Váljon minden lény javára!]¹⁷⁴

[A modern kiadású szövegváltozatban¹⁷⁵ a szöveg végén szerepel egy kép egy keselyűábrázolással, melyet a következő *mantra* vesz körül: *hūṃ hūṃ hūṃ ṃṃ tsaṅ ṭa ma hā ro ṣha na hūṃ phaṭ nag po ḍus ḍus nag po thib thib.*]

165 Azaz ezzel felébresztik, vagy indulásra készítetik a fészkekben tartózkodó keselyűket.

166 BDRC: *ru*.

167 BDRC: *ḍā ki nī*.

168 BDRC: *dzaḥ*.

169 BDRC: *hoḥ*.

170 T. *bsngags*.

171 T. *gshed min pa*, „nem ellenséges személy”, arra utal, hogy az illetőnek nem ellentétes a születési éve az elhunytéval. Ha nincs madár évben született rokon, akkor ő az, aki segídezhet a temetéssel kapcsolatos feladatokban.

172 T. *lan chags gtor ma*. *Torma* felajánlás (M. *dorom*, T. *gtor ma*, szertartási tészta) a karmikus adósságok kiegyenlítésére. A kifejezés ismertsége miatt itt a *torma* szónak nem a mongol ejtett formát használtam a szövegben.

173 Feltehetően a *mantra* felírására utal.

174 Csak a BDRC szövegváltozatban.

175 Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 475-477.

Összegzés

A *Keselyűhívás* szövegek jelentőségét az adja, hogy bár a mongol buddhizmus mindig is és jelenleg is tibeti eredetű szertartásokat, gyakorlatokat és tibeti nyelvű szövegeket használ, így természetesen a halotti szertartásokhoz is, a temetési módok közül azonban a holttest kihelyezése mindig is egy hagyományos mongol módja volt az égbe temetéseknek, melyet Tibetben hasonló módon soha nem végeztek. Következésképp az itt közreadott kapcsolódó szövegek is jellegzetes, kifejezetten a mongolokra jellemző rituális szövegek.

A két szöveg nagyon hasonló szerkezetű. A második szöveg részletesebb, ebben a *dākinīk* öt családját leíró és meghívó öt invokációs verszak jóval hosszabb és külső megjelenésüket részletesebben leírja. Ez a változat, lévén, ahogy a címében szerepel, a gyakorlathoz szóló „mélységes szóbeli átadás” (T. *snyan rgyud*), a gyakorlat elvégzésének több részletét, utasítását tartalmazza és adja meg az előkészületek és a szükséges szertartási eszközök és kellékek részletes leírásával.

Összegezve, a szövegek a gyakorlat leírását és szövegét tartalmazzák, beleértve a *dākinīk* invokációs meghívását keselyűk formájában, leírva külső megjelenésüket, az elhunyt holttestének — az azt elfoglaló különböző démonoktól és gonosz szellemektől történő megszabadítása után — a *dākinīk* számára felajánlott tantrikus felajánlással történő transzformációját, és a szertartás elvégzésének részleteit. A mongóliai terepmunkák során gyűjtött adatokkal, az interjúkból vett, a szertartás végzésének menetéről szerzett információkkal kiegészítve a szövegek közreadása reméhetőleg értékes részletekkel szolgál erről a mai Mongóliában még mindig gyakran alkalmazott sajátos temetési módról és annak sajátos szertartási szövegtípusáról.

Szöveg 1, Tibeti szöveg

bya 'bod tshogs kyi 'khor lo bzhugs so¹⁷⁶

[1B] na mo gu ru t̄a ki ni / ku sa li min can hor sogs pa'i¹⁷⁷ yul zhig na rab 'byams pa cig shi sad¹⁷⁸ speb¹⁷⁹ po / pha ma na re / bu yi dur khrod du bskyel nas bya khyis ma zos par zla pha¹⁸⁰ gcig song / bla mchod rnam dang / khol bo brang g.yog rnam kyis ro me la ma bsregs bas¹⁸¹ lan zer nas myas ngan¹⁸² du 'bod byed / nga byed¹⁸³ pha ma gnyis kyi sdug bsngal sel lo / re¹⁸⁴ me la bsregs nas bryad khri bzhi stong bsregs pa'i nyis la¹⁸⁵ 'byung / yul 'di gzhi bdag rnam klu'i¹⁸⁶

176 A Szövegváltozat 1 a Namdoldechenlin kolostorból származó kézirat. A kézirat egy hanyag írással készült de jól olvasható másolat. Az ismétlődő részek vagy ki vannak hagyva, vagy a sorok felett betoldva egy kisebb betűs, más kézírással (több hibával, feltehetően egy fiatal novicius írásával), vagy a szövegben beszúrt X-jellel jelölve ugyanezzel a más kézírással vannak betoldva a végén. Címlapján a bal oldalon egy keselyűábrázolás. A Szövegváltozat 2 a szöveg modern kiadása: Soronzonbold – Pürewsükh 2017: 478-479.

177 Szövegváltozat 2: ba'i.

178 Szövegváltozat 2: sar (helyes változat).

179 Szövegváltozat 2: sleb po (helyes változat).

180 Helyesen zla ba.

181 Szövegváltozat 2: pas.

182 Helyesen mya ngan.

183 Szövegváltozat 2: khyed (helyes változat).

184 Szövegváltozat 2: ro (helyes változat).

185 Szövegváltozat 2: nyis pa.

186 Szövegváltozat 2: klu'i.

rigs yin pas / thab gzhob ro'i dud phog na klu padma¹⁸⁷ na brgyal pa shi pa¹⁸⁸ sogs sdug bsngal mang po 'byung / sha chen gyi gsur dung¹⁸⁹ byas na dri ngan sdang / gson pa rnam la bkra mi shis pa 'byung pas / re¹⁹⁰ me la bsregs mi rung / rgya gar bal yul / rgya nag sogs ma me la ma sreg / ro bya khyis za ba'i thabs la nga yis bya 'bod byed smras / phyi 'da¹⁹¹ dang sprul pa phor gang la sngags 'di bzlas te dur khrod du song / ḍa¹⁹² ma ru grol¹⁹³ / mi rkang 'bud / *om āḥ hūṃ gu ru bam ha ri ni sa sidhi dza* / stong bzlas pad¹⁹⁴ mar dkar la phus btab pa'i byin rlabs bya¹⁹⁵ / *om āḥ hūṃ hūṃ* / ¹⁹⁶dzam bu'i gling gi dur [2A] khrod thams cad kyi / 'byung po ro langs dri za'i tshogs rnam la / gsur dud kun tu bzang po'i mchod sprin 'bul / dri za'i dri 'dzin yul tu khyab gyur cig¹⁹⁷ / lan mang bsngo / *om āḥ hūṃ gu ru bam ha ri ni sa sidhi* bam ro'i bram ze skye pa bdun pa'i sku sha sku khrag tu¹⁹⁸ byin gyis rlobs shig *hūṃ swā hā* / sdong¹⁹⁹ gi byin rlabs byas te / 'di skad do / *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / skye 'gro sems can mkha' 'gro'i rigs lnga'i skur bzhengs par bsam²⁰⁰ / *phaṭ* / shar phyogs rdo rje rigs kyi mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang dkar 'bum gyi skur bzhengs la²⁰¹ / 'dab cag gcan gza'²⁰² 'bum bcas 'khor dang bcas / tshur shig²⁰³ tshur byon bam ro'i steng du bzhugs / sha khrag rus pa lhag ma med par bzhes / stong [2B] zla ro langs dri za'i gshed dang phye²⁰⁴ / tshogs gnyis rdzogs pa'i thugs rje'i lcags kyu yis / rnam shes dag pa mkha' spyod gnas su khrid / *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / lho phyogs rin chen rigs kyi mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang srid²⁰⁵ 'bum gyi skur bzhengs la / ('dab X [cag gcan gza' 'bum bcas 'khor dang bcas /] tshur gshegs / X [tshur byon bam ro'i steng du bzhugs /] sha khrag X [rus pa lhag ma med par bzhes /] / [stong zla ro langs dri za'i gshed dang phyi]²⁰⁶ / tshogs gnyis X [rdzogs pa'i thugs rje'i lcags kyu yis /] rnam shes X [dag pa mkha' spyod gnas su] khrid) / *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / nub phyogs padma'i rigs kyi mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang dmar (X ['bum gyi skur bzhengs la] 'dab cag X [gcan gza' 'bum bcas 'khor dang bcas /] tshur gshegs X [tshur byon bam ro'i steng du bzhugs /] sha khrag X [rus pa lhag ma med par

187 Szövegváltozat 2: thams cad.

188 Szövegváltozat 2: ba.

189 Szövegváltozat 2: dud (helyes változat).

190 Szövegváltozat 2: ro (helyes változat).

191 Szövegváltozat 2: mar (helyes változat).

192 Szövegváltozat 2: ṭā.

193 Szövegváltozat 2: dkrol (helyes változat).

194 Szövegváltozat 2: par (helyes változat).

195 Szövegváltozat 2: bya helyett: bsangs (kis betűvel) dud btang la.

196 Szövegváltozat 2: hūṃ.

197 Szövegváltozat 2: + swā hā.

198 Szövegváltozat 2: du.

199 Szövegváltozat 2: stong.

200 Szövegváltozat 2: bsams.

201 Szövegváltozat 2: -la.

202 Helyesen gcan gzan.

203 Helyesen tshur shog. Szövegváltozat 2: tshur gshegs.

204 Szövegváltozat 2: hibásan phyi szerepel.

205 Szövegváltozat 2: ser (helyes változat).

206 Szövegváltozat 2: ez a mondat hiányzik.

bzhes /] stong zla X [ro langs dri za'i gshed dang phyi²⁰⁷ /] tshogs gnyis X [rdzogs pa'i thugs rje'i lcags kyu yis /] rnam shes X [dag pa mkha' spyod gnas su] khrid) / *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / byang phyogs las kyi rigs kyi mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang nag 'bum gyi [skur bzhangs la 'dab cag gcan gza' 'bum bcas 'khor dang bcas / tshur shig²⁰⁸ tshur byon bam ro'i steng du bzhugs / sha khrag rus pa lhag ma med par bzhes / stong zla ro langs dri za'i gshid dang phe²⁰⁹ / tshogs gnyis rdzogs pa'i [3A] thugs rje'i lcags kyu yis / rnam shes²¹⁰ dag pa mkha' spyod gnas su khrid /]²¹¹ *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / dbus phyogs sangs rgyas rigs kyi mka' 'gro 'bum / 'dab cag bya rgod²¹² 'bum bcas 'khor dang bcas / lce spyang²¹³ gcan gzan 'bum bcas 'khor dang bcas / tshur gshegs tshur byon bam ro'i steng du bzhugs / sha khrag [rus pa lhag ma med par bzhes / stong zla ro langs dri za'i gshid²¹⁴ dang phe²¹⁵ / tshogs gnyis rdzogs pa'i thugs rje'i lcags kyu yis]²¹⁶ rnam shes dag pa mkha' spyod gnas su khrid / *phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ phaṭ* / skye 'gro sems can mkha' 'gro rigs lnga'i sku gyur cig /

[Befejezés – szövegváltozat 1]

bya'i sngags ni /om nag po lhung lhung nag po chil chil swā hā /...²¹⁷ bzlas so /chos 'di khol byung du spyar pa'o / dge'o / (X 'bum gyi skur bzhangs la / 'dab cag gcan gza' 'bum bcas 'khor dang bcas / tshur shig²¹⁸ tshur byon bam ro'i steng du bzhugs / sha khrag rus pa lhag ma med par bzhes / stong zla ro langs dri za'i gshid dang phe / tshogs gnyis rdzogs pa'i thugs rje'i lcags kyu yis rnam shes dag pa mkha' spyod gnas su khrid /)²¹⁹

[Befejezés – szövegváltozat 2]

bya 'bod sa 'dul 'dre 'dul tshogs bsag sgrib sbyong mkha'spyod du skye pa'i smon lam yin no / ces pa 'di ni bdag ming lha'i rgyan can hor sog po'i yul na song pa'i dus mi gcig shi nas zhag 'ga' zhis song nas bya khyi sogs kyi ma zos par lus thams cad kyi thabs ma rnyed par bdag la yang yang nan chen bskul ba la brten nas / bya 'bod tshogs kyi 'khor lo 'di khol byung du sbyar pa'o / mi yi ro'i steng du bya rkod²²⁰ kyi gzugs lnga'i bris te bris nang du 'di sngags bri sngags ni /om

207 Szövegváltozat 2: hibásan phyi szerepel.

208 Helyesen tshur shog. Szövegváltozat 2: gshegs.

209 Szövegváltozat 2: hibásan phyi szerepel.

210 Helyesen: rnam shes.

211 Ez a rész eltérő kézírással szerepel a lap aljára és a következő oldal tetejére betoldva.

212 Szövegváltozat 2: bya rgod helyett: gcan gza' (helyesen gcan gzan).

213 Szövegváltozat 2: sbyang.

214 Szövegváltozat 2: gshed.

215 Szövegváltozat 2: hibásan phyi szerepel.

216 Ez a rész ki van hagyva a szövegből, de jelölve van, és a lap aljára más kézírással bepótolva szerepel.

217 A szövegben itt egy kétszámjegyű szám szerepel, de kiolvashatatlan.

218 Helyesen tshur shog.

219 Ez a kihagyott ismétlődő részeket megadó a rész egy külön lapra íródott, eltérő kézírással.

220 Helyesen bya rgod.

nag po lhung lhung nag po chil chil swā hā /yang 'di sngags gnyir gcig gam rgya rtsa brgyad
bzlas so / dge'o //

Szöveg 2, Tibeti szöveg

bya 'bod snyan rgyud zab mo / ma gcig gi gcod kyi cha lag bya 'bod snyan rgyud²²¹ zab
mo bzhugs so /²²²

bya 'bod ni / rgyas par dur gcod kyi nang ltar phung po yon 'bul tshogs 'bul rgyas par byas²²³
/ tshogs kyi skabs su 'di yang 'don / phung po'i lto bar / *bheg ra na so gang gling* / zhes bri²²⁴ / *ka
ka ni dang durga te / ū ṣhñi* sogs²²⁵ bsnags²²⁶ pa'i byi me 'am²²⁷ thal phye 'debs / phung po bran
la bgegs bskrad *sum bha ni*²²⁸ nas lcag²²⁹ brab / rgyal pa rgya mtsho'am phag mo'i tshogs byin
rlabs dang / tshogs gzhu²³⁰ brton rjes dmigs pa dang bcas / rang nyid phag mo'i thugs ka na²³¹ 'od
zer 'phres²³² pas / phyogs bzhi dbus dang lnga nas mkha' gro 'bum sde lnga / bya rgod dkar sngo
ser dmar ljang khur sprul nas / nam mkha' gang bar byon te phung po bdud rtsi'i rgya mtsho
lhag med du rol nas gsol par²³³ bsgom²³⁴ / *hūm* / shar phyogs²³⁵ rdo rje mkha' 'gro ma / sku
la dung gi thu lu gsol / rdo rje'i mchu dang gshog pa can / 'khor dang sprul pa'i mkha'
'gro 'bum / bya rgod thang dkar 'bum dang bcas / rdo rje'i gshog pa brdabs pa yi²³⁶ /
dpag tshad brgya²³⁷ khri bzhi stong yang / skad cig nyid la rlabs kyis gcod / 'dir gshegs
phung po'i tshogs mchod bzhes / za 'dre shi gshed 'di dang phrol / srog gcod dbugs len 'di
dang phrol / tshe las 'das pa 'di nyid kyi / rnam shes mngon dga'i zhing du drongs / tshe
'das phung po yon du 'bul / keng rus bam chen 'di la rol / *ha badzra ṭāki ni*²³⁸ / *mahā*²³⁹
*maṃ*²⁴⁰ *sa la khā hi* / *mahā*²⁴¹ *tsitta la khā hi* / *mahā*²⁴² *rakta la khā hi* / *mahā*²⁴³ *go ro tsa*

221 BDRC: brgyud.

222 Sorononzobold – Pürewsükh 2017: 475-477. A rövid cím a tartalomjegyzékből származik, majd következik a teljes cím. Ezt a szövegváltozatot hasonlítottam össze a BDRC weboldalán talált változattal.

223 BDRC: + la.

224 BDRC: + 'o.

225 BDRC: + kyis.

226 BDRC: sngags.

227 BDRC: bye ma 'am.

228 BDRC: *sumbha nis*.

229 BDRC: lcags.

230 BDRC: gzhung (helyes változat).

231 BDRC: nas.

232 BDRC: 'phros (helyes változat).

233 BDRC: bar.

234 BDRC: bsgoms.

235 BDRC: shar nas.

236 BDRC: yis.

237 BDRC: brgyad (helyes változat).

238 BDRC: ḍā ki nī.

239 BDRC: ma hā.

240 BDRC: *māṃ*.

241 BDRC: ma hā.

242 BDRC: ma hā.

243 BDRC: ma hā.

*na la khā hi / mahā²⁴⁴ kiṃ ni ri ti la khā hi / mahā²⁴⁵ zhing chen la khā hi / mahā²⁴⁶ pa²⁴⁷
 su ta la khā hi / mahā²⁴⁸ ga na²⁴⁹ tsa kra²⁵⁰ la khā hi / hūṃ / lho nas rin chen mkha' 'gro ma
 / sku la gser gyi thu lu gsol / rin chen mchu dang gshogs²⁵¹ pa can / 'khor dang sprul pa'i
 mkha' 'gro 'bum / bya rgod thong²⁵² ser 'bum dang bcas / rin chen gshog pa brdabs pa yi²⁵³
 / dpag tshad brgyad khri bzhi stong yang / skad cig nyid la rlabs kyi²⁵⁴ gcod / 'dir gshegs
 phung po'i tshogs mchod 'bul²⁵⁵ / tshe las 'das pa 'di nyid kyi / rnam shes²⁵⁶ dpal ldan zhing
 du drongs / za 'dre shi gshed 'di dang phrol / tshe 'das phung po yon du 'bul / bam chen
 tshogs kyi mchod pa bzhes / ri ratna ṭa ki ni²⁵⁷ / mahā²⁵⁸ maṃ²⁵⁹ sa la khā hi / mahā²⁶⁰ tsitta
 la khā hi / mahā²⁶¹ rakta la khā hi / mahā²⁶² go ro tsa na la khā hi / mahā²⁶³ kiṃ ni ri ti la
 khā hi / mahā²⁶⁴ [476.] zhing chen la khā hi / mahā²⁶⁵ ba su ta la khā hi / mahā²⁶⁶ ga na²⁶⁷
 tsakra la khā hi / hūṃ / nub phyogs²⁶⁸ padma kha' 'gro ma / dmar mo byi²⁶⁹ ru'i thu lu can
 / padma'i mchu dang gshog pa cag²⁷⁰ / 'khor dang sprul pa'i mkha' 'gro 'bum / bya rgod
 thang dmar 'bum dang bcas / padma'i gshog pa brdabs pa yis / dpag tshad brgyad khri
 bzhi stong yang / skad cig nyid la rlabs kyi²⁷¹ gcod / 'dir gshegs phung po'i tshogs mchod
 bzhes / tshe las 'das pa 'di nyid kyi / rnam shes bde ba can du drongs / za 'dre shi gshed 'di
 dang phrol / bam chen tshogs kyi mchod pa bzhes / tshe 'das phung po yon du 'bul /²⁷² ni*

244 BDRC: ma hā.

245 BDRC: ma hā.

246 BDRC: ma hā.

247 BDRC: ba.

248 BDRC: ma hā.

249 BDRC: ṇa.

250 BDRC: tsakra.

251 BDRC: gshog.

252 BDRC: thang.

253 BDRC: yis.

254 BDRC: gyis.

255 BDRC: bzhes.

256 Helyesen: rnam shes.

257 BDRC: ḍā ki nī.

258 BDRC: ma hā.

259 BDRC: māṃ.

260 BDRC: ma hā.

261 BDRC: ma hā.

262 BDRC: ma hā.

263 BDRC: ma hā.

264 BDRC: ma hā.

265 BDRC: ma hā.

266 BDRC: ma hā.

267 BDRC: ṇa.

268 BDRC: nas.

269 BDRC: byu.

270 BDRC: can (helyes változat).

271 BDRC: kyis.

272 A BDRC szövegváltozatában az utolsó két mondat fordított sorrendben szerepel.

*padma t̄a ki ni*²⁷³ / *mahā*²⁷⁴ *maṃ*²⁷⁵ *sa la khā hi* / *mahā*²⁷⁶ *tsitta la khā hi* / *mahā*²⁷⁷ *rakta la khā hi* / *mahā*²⁷⁸ *ko*²⁷⁹ *ro tsa na*²⁸⁰ *khā hi* / *mahā*²⁸¹ *kiṃ ni ri ti la khā hi* / *mahā*²⁸² *zhing chen la khā hi* / *mahā*²⁸³ *ba su ta la khā hi* / *mahā*²⁸⁴ *ga na*²⁸⁵ *tsa kra la khā hi* / *hūṃ* / byang nas las kyi mkha' 'gro ma / ljang mo g.yu yi thu lu can / rgya gram mchu dang gshog pa can / 'khor dang sprul pa'i mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang ljang 'bum dang bcas / rgya gram gshog pa brdabs pa yis / dpag tshad brgyad khri bzhi stong yang / skad cig nyid la rlabs kiyis mchod²⁸⁶ / 'dir gshegs phung po'i tshogs mchod bzhes / tshe las 'das pa 'di nyid kyi / rnam shes las rab zhing du drongs / za 'dre shi gshed 'di dang phrol / tshe 'das phung po yon du phul²⁸⁷ / bam chen tshogs kyi mchod pa bzhes / *sa karma t̄a ki ni*²⁸⁸ / *mahā*²⁸⁹ *maṃ*²⁹⁰ *sa la khā hi* / *mahā*²⁹¹ *tsitta la khā hi* / *mahā*²⁹² *rakta la khā hi* / *mahā*²⁹³ *ko*²⁹⁴ *ro tsa na*²⁹⁵ *khā hi* / *mahā*²⁹⁶ *kiṃ ni ri ti la khā hi* / *mahā*²⁹⁷ *zhing chen la khā hi* / *mahā*²⁹⁸ *ba su ta la khā hi* / *mahā*²⁹⁹ *ga na*³⁰⁰ *tsa kra*³⁰¹ *la khā hi* / *hūṃ* / dbus na³⁰² sangs rgyas mkha' 'gro ma / sngon po³⁰³ mu min³⁰⁴ thu lu can / 'khor lo'i mchu dang gshog pa can / 'khor dang sprul pa'i mkha' 'gro 'bum / bya rgod thang nag 'bum dang bcas / 'khor los³⁰⁵ gshog pa brdabs pa yis / dpag

273 BDRC: *dā ki nī*.274 BDRC: *ma hā*.275 BDRC: *māṃ*.276 BDRC: *ma hā*.277 BDRC: *ma hā*.278 BDRC: *ma hā*.279 BDRC: *go*.280 BDRC: *na la*.281 BDRC: *ma hā*.282 BDRC: *ma hā*.283 BDRC: *ma hā*.284 BDRC: *ma hā*.285 BDRC: *ṅa*.286 BDRC: *gcod* (helyes változat).

287 BDRC: 'bul.

288 BDRC: *dā ki nī*.289 BDRC: *ma hā*.290 BDRC: *māṃ*.291 BDRC: *ma hā*.292 BDRC: *ma hā*.293 BDRC: *ma hā*.294 BDRC: *go*.295 BDRC: *na la*.296 BDRC: *ma hā*.297 BDRC: *ma hā*.298 BDRC: *ma hā*.299 BDRC: *ma hā*.300 BDRC: *ṅa*.301 BDRC: *tsakra*.302 BDRC: *nas*.303 BDRC: *mo*.304 BDRC: *men*.305 BDRC: *lo'i*.

tshad brgyad khri bzhi stong yang / skad cig nyid la rlabs kyi³⁰⁶ gcod / 'dir gshegs phung po'i tshogs mchod bzhes / tshe 'das pa³⁰⁷ 'di nyid kyi / rnam shes 'og min gnas su drongs / tshe 'das phung po yon du 'bul / bam chen tshogs kyi mchod pa bzhes / za 'dre shi gshed 'di dang phrol / rkyen dan³⁰⁸ bar chad thams cad bzlog³⁰⁹ / mchog dang thun mongs dngos grub stsol / hrī³¹⁰ bhū dta³¹¹ ṭā ki ni³¹² / mahā³¹³ maṃ³¹⁴ sa la khā hi / mahā³¹⁵ tsitta la khā hi / mahā³¹⁶ rakta la khā hi / mahā³¹⁷ ko³¹⁸ ro tsa na la khā hi / mahā³¹⁹ kiṃ ni ri ti la khā hi / mahā³²⁰ [477.] zhiṅ chen la khā hi / mahā³²¹ ba su ta la khā hi / mahā³²² ga na³²³ tsa kra³²⁴ la khā hi / zhes³²⁵ rkang dung 'bud rol mo dang bsur³²⁶ dud byas³²⁷ / phye mar 'debs / 'don cha ltar mkha' 'gro thams cad bya rgod du sprul nas / phung po tshogs 'khor du rol nas / bdag la dngos grub stsol / za 'dre kha phral rnam shes³²⁸ drongs / yon bdag la bkra shis brjod nas rang gnas su gshegs par bsgom / 'di ni sngags 'chang grags pa rin chen dang / rig 'dzin pra bha³²⁹ ka ra des bdag la gngang ste³³⁰ / ngag rgyun ma gtogs sngar yi ge med pa las / dgos pa gcig 'byung³³¹ nas / ra³³² ga ā syēs³³³ bris / bdag phyis³³⁴ pa'i dus lan dga'³³⁵ byas pas 'phrul³³⁶ nyid du zos song ngo / bkra shis³³⁷ shog / mangga lam / tshe 'das phung po bya 'bod la / phung po 'khris³³⁸ phyogs bzhin³³⁹

306 BDRC: kyiis.

307 BDRC: tshe las 'das pa.

308 BDRC: ngan.

309 BDRC: zlog.

310 BDRC: āḥ.

311 BDRC: *buddhā*.

312 BDRC: ḍā ki nī.

313 BDRC: ma hā.

314 BDRC: *māṃ*.

315 BDRC: ma hā.

316 BDRC: ma hā.

317 BDRC: ma hā.

318 BDRC: go.

319 BDRC: ma hā.

320 BDRC: ma hā.

321 BDRC: ma hā.

322 BDRC: ma hā.

323 BDRC: ṇa.

324 BDRC: tsakra.

325 BDRC: ces.

326 BDRC: gsur.

327 BDRC: bya.

328 BDRC: rnam shes (helyes változat).

329 BDRC: bhā ha.

330 BDRC: bdag la gngang ste helyett bdag rā ga ā sya gngang ste.

331 BDRC: byung.

332 BDRC: rā.

333 BDRC: syas.

334 BDRC: byis (helyes változat).

335 BDRC: 'ga' (helyes változat).

336 BDRC: 'phral (helyes változat).

337 BDRC: + par.

338 BDRC: khri 'i (hibás változat).

339 BDRC: bzhi na (helyes változat).

tho bzhi brtsis³⁴⁰ la / de'i 'og tu bya gzugs bzhags³⁴¹ bzhag la g.yab g.yugs³⁴² rgyab³⁴³ / phyi khung kha shar du bstan pa'i³⁴⁴ spar gang blang³⁴⁵ ba³⁴⁶ la / phung po la gtor / rkang dung bus / dmigs pa dang bcas / phyogs bzhi mtshams brgyas³⁴⁷ nas bya thams cad 'dus par bsam / sngags ni / *nag po chen po thob thob* / yang gcig la tho gong dang mtshungs / *ōm tho chu tho chu* bya³⁴⁸ phyogs bzhi dang mtshams bzhi nas khug cig / de nas rkang dung bus nas / g.yab g.yug phyogs bzhi r g.yob / ro yi steng du g.yar mal³⁴⁹ sngags 'di bris la bzhog³⁵⁰ / *ōm swa gang³⁵¹ gling swā hā* / gong gi sngags mang du 'dren / yang bya 'bod ni / *ōm rdor ling swā hā* /brgya re bzla³⁵² mtshams su rkang dung la phu btap / rang gi thugs ka nas 'od zer 'phros pas bya rgod thams cad kyi tshangs³⁵³ spugs³⁵⁴ par bsam / bya myur bar 'babs so³⁵⁵ / yang phung po la bya 'babs³⁵⁶ pa'i thabs la / *ōm nag po lhab lhab / nag po lheb lheb / nag po thib thib / ōm ga tu³⁵⁷ ṭa sarba tākki ni³⁵⁸ / sa ma ya dza³⁵⁹ hūm baṃ ho³⁶⁰ / ces³⁶¹ rdo nag po lnga la bya rgod³⁶² gzugs kyi nang du bris la³⁶³ bsngags mang du bzlas nas btap ste phung po la phyogs nas bskor nas³⁶⁴ bzhag / bya lo ba'm³⁶⁵ ma byung na la³⁶⁶ gshed min pa gcig gis phyogs bzhi dbul³⁶⁷ lngar tho byed / rjes su lan chags gtor mas tshim par bya'o / de yis bya myur du 'babs so³⁶⁸ / shing byang la bris phung po la g.yas bskor gsum bya lngas³⁶⁹ su 'dzug go³⁷⁰ /³⁷¹ [sarba mangga lam / dge'o //]³⁷²*

340 BDRC: brtsegs (helyes változat).

341 BDRC: ez a szótag hiányzik.

342 BDRC: g.yug.

343 Helyesen: rgyag.

344 BDRC: +sa.

345 BDRC: blangs.

346 BDRC: ez a szótag hiányzik.

347 BDRC: brgyad (helyes változat).

348 BDRC: +rgod.

349 BDRC: g.ya' ma la (helyes változat).

350 BDRC: bzhag.

351 BDRC: gad.

352 BDRC: ez a szótag hiányzik.

353 BDRC: tshang (helyes változat).

354 BDRC: sprugs (helyes változat).

355 BDRC: 'bab bo.

356 BDRC: 'bab.

357 BDRC: ru.

358 BDRC: ḍā ki nī.

359 BDRC: dzaḥ.

360 BDRC: hoḥ.

361 BDRC: zhes.

362 BDRC: + kyi.

363 BDRC: ez a szótag hiányzik.

364 BDRC: bar.

365 BDRC: pa'am.

366 BDRC: lo.

367 Correctly: dbus.

368 BDRC: 'bab bo.

369 BDRC: sngas.

370 BDRC: 'dzugs so.

371 A modern kiadás utolsó oldalán kis ábra szerepel egy keselyű rajzával és körülötte a következő *mantrával*: *hūm hūm hūm ōm tsanṭa ma hā ro ṣha na hūm phaṭ nag po 'dus 'dus nag po thib thib*.

372 Csak a BDRC szövegváltozatában.

Bibliográfia

Elsődleges (tibeti nyelvű) források

- bya 'bod tshogs kyi 'khor lo bzhugs so*, 3 fólió, kézirat a Namdoldechelin (T. *rnam grol bde chen gling*) kolostorból (Ulánbátor, Bayankhoshuu)
- bya 'bod tshogs kyi 'khor lo bzhugs so*, In: Soronzonbold B. – Pürewsükh U. (szerk.). 2017. *Eldew zasal II: gzhan phan la nye bar mgo ba'i sku rim sna tsogs deb gnyis pa*, Ulánbátor: 478–479.
- ma gcig gi gcod kyi cha lag bya 'bod snyan rgyud zab mo bzhugs so*, In: Soronzonbold B. – Pürewsükh U. (szerk.). 2017. *Eldew zasal II: gzhan phan la nye bar mgo ba'i sku rim sna tsogs deb gnyis pa*, Ulánbátor: 475–477.
- karma chags med. „*ma gcig gcod kyi cha lag bya ,bod snyan brgyud zab mo/ (ra)*.” *gsung ,bum/_ karma chags med/ (gnas mdo dpe rnying nyams go khang /)*. TBRC W1KG8321. [nang chen rdzong]: *gnas mdo gsang sngags chos ,phel gling gi dpe rnying nyams go khang /*, [2010] 53: 165–170. [http://tbcrc.org/link?RID=O1KG8321|O1KG83211KG52347\\$W1KG8321](http://tbcrc.org/link?RID=O1KG8321|O1KG83211KG52347$W1KG8321)

Másodlagos irodalom

- Kuzder Rita. 2022. „A szerzetesi képzés fokozatai Tibetben.” *Keréknymok* 14: 116–131.
- Kuzder Rita (megjelenés előtt) „A tibeti hangállomány, a szótagok és szavak magyaros átírása és ejtése.”
- Majer Zsuzsa. 2018a. „Preliminary Notes on Tibetan After-Death Rites and their Texts in Mongolian Buddhist Practice.” In: Birtalan Ágnes – Teleki Krisztina – Majer Zsuzsa – Fahidi Csaba (szerk.) *Mongolian Buddhism: Past, Present, and Future*. Budapest: ELTE Mongol és Belső-ázsiai Tanszék: 342–369.
- Majer Zsuzsa. 2018b. „Néhány adat és egy rövid szöveg két változata a haláleset után a hozzátartozók védelmét szolgáló mongol buddhista szertartásokhoz” In: Szilágyi Zsolt (szerk.) *A Tan örökké ragyogjon! Tanulmányok Sárközi Alice tiszteletére*. Budapest: L'Harmattan: 69–96.
- Majer Zsuzsa. 2018c. „Modern buddhista temetések szertartásrendje Mongólia két krematóriummal rendelkező temetőjének kolostorában.” In: Kósa Gábor – Vér Ádám (szerk.) *Purum et immundum. Vallási képzetek tisztaságról és tisztátalanságról. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2016. október 14–15-én tartott vallástudományi konferencia előadásai*. Budapest: ELTE BTK Vallástudományi Központ: 85–109.
- Majer Zsuzsa. (megjelenés előtt). „Texts for ‘Calling the Vultures’ from Mongolia” In: Agata, Bareja-Starzynska (szerk.) *Mongolia and the Mongols: Past and Present 2*. Varsó.

Képek forrása

Kép 1: Keselyű rajza körülötte a *mantrával*

Soronzonbold B. – Pürewsükh U. (szerk.) 2017. *Eldew zasal II: gzhan phan la nye bar mgo ba'i sku rim sna tsogs deb gnyis pa*. Ulánbátor: 477.

Kép 2: Keselyű rajza felette magyarázattal

Batsanaa, B. – Ider S. (szerk.) 2005. *Ikh nuuts tarniin chukhal kheregtei sakhius, tarniudiin tailbar.*

Ulánbátor: 125.

